

Lotta Saranko, Maarit Alasuutari & Mimmu Sulkanen

VARHAISKASVATUSPALVELUT KORONAPANDEMIAN AIKANA

JYU REPORTS 2

Lotta Saranko, Maarit Alasuutari & Mimmu Sulkanen

VARHAISKASVATUSPALVELUT KORONAPANDEMIAN AIKANA

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

JYVÄSKYLÄ 2021

Copyright © 2021 Authors and University of Jyväskylä

Permanent link to this publication: [http://urn.fi/URN:ISBN: 978-951-39-8614-8](http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8614-8)

ISBN 978-951-39-8614-8 (PDF)

URN:ISBN: 978-951-39-8614-8

ISSN 2737-0046

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license (CC BY 4.0).

TIIVISTELMÄ

Lotta Saranko, Maarit Alasuutari & Mimmu Sulkanen. Varhaiskasvatuspalvelut koronapandemian aikana.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2021, 91 s.

(JYU Reports,

ISSN 2737-0046, 2)

ISBN 978-951-39-8614-8 (PDF)

Raportissa esitellään varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöille syksyllä 2020 toteutetun kyselyn tuloksia varhaiskasvatuspalveluiden tuottamisesta koronaviruspandemian aikana. Normaalioloissa kansallinen lainsäädäntö määrittelee varhaiskasvatustoiminnan reunaehdot. Keväällä 2020 koronaviruspandemian vuoksi voimaan astuneen poikkeustilan aikana kunnat kuitenkin vapautettiin varhaiskasvatuslain mukaisesta varhaiskasvatuksen järjestämisvastuusta, mikäli lapsen vanhempien tai huoltajien oli mahdollista järjestää lapsen hoito muulla tavalla. Tässä tilanteessa kunnissa ja varhaiskasvatusyksiköissä tehtiin erilaisia ratkaisuja varhaiskasvatuksen toteuttamisesta ja tarjoamisesta kotihoitoon siirtyneille lapsille. Raportissa tarkastellaan päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa tapahtuneita muutoksia ja niissä tehtyjä ratkaisuja poikkeustilan aikana varhaiskasvatuksen esihenkilöille suunnatun kyselyn perusteella. Tutkimus on osa Varhaiskasvatus ja koronapandemia -hanketta, jonka toteutuksessa on tehty yhteistyötä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Hanke on Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama.

Kysely lähetettiin kaikkiin Manner-Suomen kuntiin (N = 294) edelleen välitettäväksi päiväkotien ja perhepäivähoidon lähiesihenkilöille. Kyselyyn vastasi 727 varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöä, joista osa toimi päiväkodin, osa perhepäivähoidon ja osa molempien lähiesihenkilönä. Vastaajista 662 vastasi päiväkoteja ja 119 perhepäivähoitoa koskeviin kysymyksiin. Tutkimuksessa saatiin tietoa noin 18 % Suomen päiväkodeista. Kyselyyn vastanneiden perhepäivähoidon lähiesihenkilöiden alaisuudessa toimi noin 15 % Suomessa toimivista perhepäivähoitajista. Kyselyyn vastanneet lähiesihenkilöt työskentelivät 198 kunnassa. Päiväkotien lähiesihenkilöt edustivat kaikkia Suomen maakuntia, eniten vastauksia tuli väkirikkaimmista maakunnista. Perhepäivä-

hoidon lähiesihenkilöt vastasivat aktiivisimmin Pohjois-Pohjanmaan, Varsinais-Suomen ja Keski-Suomen maakunnista, kun taas Kymenlaaksosta kyselyyn ei vastannut yksikään perhepäivähoidon lähiesihenkilö.

Tulokset osoittivat, että koronaviruspandemian aikainen poikkeustila ja siihen liittyvä hallituksen kehoitus lasten siirtymisestä kotihoitoon laskivat merkittävästi lasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Perhepäivähoidon piirissä olevat lapset osallistuivat varhaiskasvatukseen poikkeustilan aikana useammin kuin päiväkotien lapset. Lähes kaikki vastaajat kertoivat, että poikkeustilan aikana kotihoitoon siirtyneiden lasten perheille tarjottiin maksuhyvityksiä. Vain noin joka kolmannes lähiesihenkilöistä kertoi maksuhyvitykseen liittyneen erityisehtoja.

Koronaviruspandemian poikkeustilan aikana päiväkodit pysyivät Suomessa pääosin auki, mutta toiminnassa tehtiin muutoksia. Päiväkotien toimintaa sopeutettiin vallitsevaan tilanteeseen tyypillisimmin lisäämällä ulkona järjestettävää toimintaa, rajoittamalla ryhmien välistä toimintaa sekä järjestelemällä uudelleen arjen rutiineja. Henkilökuntaa siirrettiin poikkeustilan aikana harvoin päiväkodista toiseen, mutta siirtoja tehtiin jonkin verran ryhmien välillä. Lisäksi useista päiväkodeista siirrettiin henkilökuntaa toisiin tehtäviin, kuten kotipalveluun.

Kuntien ja yksityisten toimijoiden ohjeistukset varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille sekä yhteydenpidosta näiden lasten vanhempiin vaihtelivat. Myös päiväkodeissa yhteisistä toimintatavoista sovittiin vaihtelevasti, kun taas perhepäivähoidossa sopimuksia tehtiin vain harvoin. Yhdeksän kymmenestä päiväkodin lähiesihenkilöstä raportoi etäesiopetuksen järjestämisestä. Sen sijaan alle esiopetusikäisille lapsille järjestettiin etävarhaiskasvatusta huomattavasti harvemmin. Alle puolet päiväkotien ja neljännes perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä kertoi, että kotiin jääneille lapsille tarjottiin varhaiskasvatusta.

Kotihoitoon siirtyneitä lapsia ja perheitä tuettiin tyypillisimmin pitämällä yhteyttä puhelimitse ja sähköisin viestein. Varhaiskasvatus- ja esiopetustoimintaa toteutettiin useimmiten tarjoamalla kotiin haettavia tehtäväpaketteja sekä järjestämällä videovälitteistä toimintaa ja toimintamahdollisuuksia, joita perheet pystyivät hyödyntämään itsenäisesti. Yksityisten päiväkotien lapsille tarjottiin varhaiskasvatusta korvaavaa toimintaa useammin kuin kunnallisten päiväkotien lapsille. Tuen muodoissa oli myös havaittavissa eroja eri kuntaryhmien välillä.

Syksyllä 2020 suurimmassa osassa päiväkodeista noudatettiin edelleen varotoimenpiteitä koronaviruksen vuoksi. Varotoimenpiteet olivat tyypillisimmin toimia, joilla rajoitettiin lapsiryhmien lähikontakteja esimerkiksi toimintoja porrastamalla, arjen rutiineja järjestelemällä ja ryhmien välistä yhteistoimintaa rajoittamalla. Lisäksi ulkoisia kontakteja vähennettiin keskittämällä henkilökunnan työskentelyä vain oman päiväkodin tiloihin sekä rajaamalla päiväkodin sisätilojen käyttö vain päiväkodin lapsille ja henkilökunnalle.

Syksyllä 2020 mahdollisiin tulevaisuuden vastaaviin poikkeustilanteisiin varautuminen oli varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöiden vastausten perusteella vähäistä. Vähemmistö heistä raportoi, että kunta tai yksikkö oli laatinut suunnitelman koronapandemian poikkeustilan kaltaisten kriisitilanteiden varalta tulevaisuudessa.

ABSTRACT

Lotta Saranko, Maarit Alasuutari & Mimmu Sulkanen

Organising and Providing Early Childhood Education and Care during the Coronavirus Pandemic

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2021, 91 p.

(JYU Reports,

ISSN 2737-0046, 2)

ISBN 978-951-39-8614-8 (PDF)

The report presents the results of a survey carried out in autumn 2020 for the heads of early childhood education and care (ECEC) units regarding the provision of ECEC services during the Covid-19 pandemic. In normal circumstances, the national legislation determines the preconditions for ECEC. During the coronavirus state of emergency in spring 2020, however, Finnish municipalities were exempted from the responsibility to provide ECEC in compliance with the Act on Early Childhood Education and Care, if the child's guardians were able to organise childcare in other ways. In this situation, municipalities and ECEC units adopted different solutions for implementing and offering ECEC for children who remained at home. Based on a questionnaire sent to the heads of ECEC units, this report examines the changes that took place and solutions that were made in ECEC centres and family day care during the state of emergency. The survey is part of the *Early Childhood Education and Care and the COVID-19 Pandemic* project, which has been implemented in cooperation with the Finnish Institute for Health and Welfare (THL). The project is funded by the Ministry of Education and Culture.

The questionnaire was sent to all municipalities in mainland Finland (N = 294) to be forwarded to the heads of ECEC centres and family day care. The questionnaire was answered by 727 heads of ECEC units, some of whom worked at day-care centres, some in family day care, and some in both types of ECEC. Among the respondents, 662 answered questions about ECEC centres and 119 about family day care. The survey provided information on approximately 18% of Finland's ECEC centres. About 15% of Finland's family day care providers worked under the heads of family day care who answered the questionnaire. The heads who responded to the questionnaire worked in 198 municipalities. The heads of ECEC centres represented all Finnish regions,

and the regions with the largest population numbers gave the most answers. The most actively responding heads of family day care came from the regions of North Ostrobothnia, Southwest Finland and Central Finland, whereas no heads of family day care answered in Kymenlaakso.

The results demonstrated that the state of emergency during the coronavirus pandemic and the government's request for children to remain in home care significantly reduced children's participation in ECEC. Children in family day care participated in ECEC more often than did those in ECEC centres. Nearly all respondents reported that the families of children in home care during the state of emergency were offered compensation for their usual ECEC fees. Only about one third of the heads of ECEC reported that the compensation was subject to special conditions.

During the lockdown measures imposed in response to the COVID-19 pandemic, most ECEC centres remained open in Finland, but they modified their activities. The adaptation to the situation typically included an increase in outdoor activities, restricting the activities between different groups of children, and the reorganisation of daily routines. Staff were seldom transferred between ECEC centres during the lockdown, but some transfers were made between the groups. In addition, staff were transferred to other duties, such as home-help services, from several ECEC centres.

The instructions given to municipalities and private service providers varied regarding the arrangement of ECEC and pre-primary education for children who stayed at home, as well as regarding the contacts with the parents of these children. Agreements on common ways of working varied also between the ECEC centres; in family day care, agreements were only seldom made. Nine out of ten heads of day-care centres reported having organised pre-primary education remotely. For children younger than pre-primary education age, instead, remote ECEC was organised considerably more seldom. Less than half of the heads of ECEC centres and one fourth of the heads of family day care reported having provided ECEC for children who remained at home.

The children in home care and their families were typically supported by phone and email. ECEC and pre-primary education were mostly implemented by providing task packages to be brought home by the families, and by organising video-mediated activities and activities that the families could utilise independently. Children in private ECEC centres were provided with activities

replacing ECEC more often than were those in municipal ECEC centres. Differences were observed also in the forms of support between different groups of municipalities.

In autumn 2020, most ECEC centres continued to take precautions due to the coronavirus pandemic. The most typical precautions were aimed at restricting close contacts between the groups of children by, for example, phasing activities, rearranging routines, and limiting the amount of cooperation between groups. External contacts were also reduced by centralising the staff's duties to the premises of their own ECEC centre and by ensuring that only the children and staff used the indoor premises of the ECEC centre.

According to the answers of the heads of the ECEC units, precautionary measures for potential future lockdowns were uncommon in autumn 2020. A minority of them reported that the municipality or unit had devised a plan for future crises similar to the coronavirus state of emergency.

Sisällys

1	JOHDANTO.....	12
2	VARHAISKASVATUS JA KORONAPANDEMIA.....	15
	2.1 Suomessa tehdyt varhaiskasvatusta koskevat ratkaisut	15
	2.2 Varhaiskasvatuksen järjestämistä koronapandemian aikana koskeva tutkimus.....	16
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
	3.1 Kohderyhmä ja aineistonkeruu	20
	3.2 Tutkimusmenetelmät.....	21
4	TULOKSET	23
	4.1 Vastausaktiivisuus ja vastaajat	23
	Keitä kyselyyn vastasi	23
	Vastausaktiivisuus.....	25
	4.2 Koronatartunnat varhaiskasvatuksessa	26
	4.3 Muutokset lasten varhaiskasvatukseen osallistumisessa	27
	Lasten osallistumisaste.....	27
	Perheiden ratkaisut lasten varhaiskasvatukseen osallistumisesta poikkeustilan jälkeen	28
	4.4 Päiväkodeissa koronapandemian vuoksi tehdyt muutokset poikkeustilan aikana (16.3.-14.5.2020).....	30
	Koko päiväkodin toimintaa koskevat muutokset.....	30
	Ryhmän toimintaa koskevat muutokset	31
	Henkilökunnan koulutusta koskevat muutokset	32
	Henkilöstöä koskevat muutokset.....	34
	Yhteisistä periaatteista sopiminen	35
	4.5 Koronapandemian vuoksi perhepäivähoidossa tehdyt muutokset poikkeustilan aikana (16.3.-14.5.2020).....	37
	4.6 Etävarhaiskasvatuksen ja -esiopetuksen tarjoaminen sekä niihin liittyvät ohjeistukset	38
	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tarjoaminen kotiin jääneille lapsille.....	38
	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tarjoaminen suhteessa kuntien ja yksityisten palveluntarjoajien ohjeistuksiin	40

Kuntien ja yksityisten palveluntarjoajien ohjeistukset tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä sekä yhteydenpidosta kotiin jääneiden lasten perheisiin	42
4.7 Valtiohallinnon antamat ohjeistukset	46
4.8 Varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta tarjottu tuki kotihoitoon jääneille lapsille ja heidän perheilleen.....	48
Tuki kotihoitoon siirtyneille lapsille.....	48
Kotihoitoon siirtyneiden lasten vanhemmille tarjottu tuki.....	55
Maksuhyvitykset	61
4.9 Syksyn 2020 tilanne ja katsaus tulevaisuuteen.....	62
Päiväkodeissa syksyllä 2020 noudatetut varotoimenpiteet	62
Varautuminen kriisitilanteisiin tulevaisuudessa	65
5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	67
LÄHTEET	80
LIITETAULUKOT	84

1 JOHDANTO

Keväällä 2020 nopeasti globaaliksi pandemiaksi levinnyt SARS-CoV-2 -virus – julkisessa keskustelussa sittemmin lyhyesti ilmaistuna koronavirus – vaati laajoja toimenpiteitä viruksen leviämisen ehkäisemiseksi niin kansainvälisellä kuin kansallisella tasolla. Suomessa toimenpiteitä viruksen etenemisen hillitsemiseksi tehtiin ja arvioitiin säännöllisesti ja toimintaa sopeutettiin vallitsevaan epidemiatilanteeseen. Varhaiskasvatuspalvelujen osalta hallitus suositeli 16.3.-14.5.2020 välisenä poikkeusolojen aikana, että perheet järjestäisivät lasten hoidon kotona varhaiskasvatukseen sijaan, mikäli se oli perheen tilanteessa mahdollista (STM 140/2020). Muut kansallisen tason suositukset koskivat muun muassa matkustamista, etätyön painottamista, muiden ihmisten tapaamisten rajoittamista yleisesti ja erityisesti koskien ikäihmisiä. Lasten kotihoitoon siirtämisen suositus yhdessä muiden suositusten ja säädettyjen rajoitusten kanssa vaikutti merkittävästi lapsiperheiden ja lasten arkeen samoin kuin vanhempien työn ja perheen yhteensovittamiseen poikkeusolojen aikana.

Lasten kotihoitosuosituksesta huolimatta hallitus linjasi, että varhaiskasvatukseen toimintayksiköt ja niiden yhteydessä järjestettävä esiopetus tuli pitää toiminnassa, jotta yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisten alojen henkilöstön lasten pääsy varhaiskasvatukseen ja vanhempien työssäkäynti voitiin mahdollistaa. Samalla kunnat vapautettiin varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaisesta varhaiskasvatukseen ja perusopetuslain mukaisen esiopetuksen (628/1998) järjestämisvastuusta tietyin reunaehdoin, mikäli vanhempien tai huoltajien oli mahdollista järjestää lapsen hoito kotona (Valtioneuvosto, 2020a; Valtioneuvosto, 2020b; Valtioneuvoston asetus 191/2020). Valtakunnan tasolla suosituksia tai ohjeistuksia varhaiskasvatusta korvaavan toi-

minnan järjestämisestä kotiin jääneille lapsille tai lasten ja perheiden tukemisesta ei kuitenkaan annettu. Siten päätökset siitä, miten varhaiskasvatusta järjestettiin kotiin jääneille lapsille, tehtiin paljolti paikallisesti kunnissa ja varhaiskasvatuspalveluissa. Samalla toimintaympäristöä leimasi monella tapaa epävarmuus, kun tietoa koronaviruksesta oli niukasti.

Vaikka yhteiskunnan toimintoja "avattiin" osin toukokuun puolessa välissä 2020 esimerkiksi siirtymällä kouluissa lähiopetukseen ja vaikka valmiuslakiin (2011/1552) perustuva poikkeustila purettiin 15.6.2020, jatkuivat erilaiset koronaviruksen etenemisen rajoittamiseen pyrkivät toimet tautitilanteen mukaan vaihtelevin toimenpitein koko vuoden 2020 ajan. Varhaiskasvatuksessa tämä merkitsi muun muassa sitä, että syyskauden alkaessa ohjeistettiin rajoittamaan tarpeettomia fyysisiä kontakteja ja panostamaan varhaiskasvatusympäristön hygieniaan (OKM & THL, 2020b).

Tässä raportissa tarkastellaan, millaisia seurauksia koronaviruspandemialla oli varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteuttamiselle kevätkaudella 2020 ja millaisia heijastumia siitä oli todettavissa näissä palveluissa syyskauden 2020 alkaessa. Erityisenä kiinnostuksen kohteena on, oliko varhaiskasvatus- tai esiopetuspalveluiden toteuttamisessa alueellisia tai palveluntarjoajaan liittyviä eroja keväällä 2020. Raportti keskittyy seuraavien kysymysten tarkasteluun:

- Millaisia seurauksia koronapandemialla oli lasten varhaiskasvatukseen osallistumiseen?
- Missä määrin kunnat ja yksiköt laativat ohjeita ja toimintasuunnitelma varhaiskasvatuspalveluiden toteuttamisesta pandemian aikana?
- Millaisia toimia päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa tehtiin koronaviruspandemian aikana?
- Millaista tukea tarjottiin kotihoitoon siirtyneille lapsille ja heidän vanhemmilleen?

Tutkimus toteutettiin loka-marraskuussa 2020. Tutkimusaineisto kerättiin varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöille osoitetulla kyselyllä, johon kutsuttiin osallistumaan kaikki Manner-Suomen päiväkotien lähiesihenkilöt ja perhepäivä-

vähoidonohjaajat. Tutkimus on osa Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa, Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin toteuttamaa Varhaiskasvatus ja koronapandemia -hanketta.

2 VARHAISKASVATUS JA KORONAPANDEMIA

2.1 Suomessa tehdyt varhaiskasvatusta koskevat ratkaisut

Maaliskuun puolivälissä (16.3.2020) hallitus totesi Suomen olevan koronaviirustilanteen vuoksi poikkeusoloissa (STM, 140/2020). Kunnat vapautettiin varhaiskasvatustilanteen mukaisen varhaiskasvatuksen järjestämisvastuusta, mikäli lapsen vanhempien tai huoltajien oli mahdollista järjestää lapsen hoito muulla tavalla. Lisäksi kunnille annettiin mahdollisuus rajata lähiesiöpetuksen järjestäminen vain niille lapsille, joiden vanhemmat tai huoltajat työskentelevät yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisillä aloilla. (Valtioneuvosto 2020a.) Varhaiskasvatusta ja esiopetusta koskevista rajoitteista luovuttiin toukokuun puolivälissä (OKM, 2020). Hallitus suositteli, että varhaiskasvatusmaksuja ei perittäisi niiltä lapsilta, jotka siirtyvät poikkeusolojen ajaksi kotihoitoon (Hallituksen tiedotustilaisuus 18.3.2020).

Varhaiskasvatusta koskevia ohjeistuksia annettiin kirjallisesti ja hallituksen tiedotustilaisuuksissa sanallisesti. Tarkemmat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämistä koskevat kirjalliset suositukset annettiin toukokuun alussa (OKM & THL, 2020a). Ohjeella pyrittiin mahdollistamaan turvallinen varhaiskasvatukseen osallistuminen sekä lapsille että henkilökunnalle koronaviruspandemian aikana määrittelemällä sairastamiseen, riskiryhmiin, fyysisiin kontakteihin, hygieniaan, siivoukseen sekä toimipisteessä todettuun tartuntaan liittyviä toimenpiteitä. Ohjeistuksessa määriteltiin, että sairaana tai

oireisena ei tule osallistua varhaiskasvatukseen, painotettiin hyvää käsi- ja yskimishygieniaa, neuvottiin tehostamaan siivousta pyyhkimällä kosketuspinnat vähintään päivittäin sekä yhteiskäytössä olevien työvälineiden puhdistamisella jokaisen käytön jälkeen. Päiväkodeissa suositeltiin välttämään tarpeettomia fyysisiä kontakteja siten, että isoja yhteistilaisuuksia ei järjestetä ja muiden kuin lasten ja henkilökunnan oleskelua varhaiskasvatuksen alueella vältetään. Lisäksi suositeltiin hygienian tehostamista, henkilökunnan keskinäisten fyysisten kokoontumisten välttämistä, henkilöstön toimimista vain oman yksikön tiloissa ja saman lapsiryhmän kanssa. Jokaiselle toimintayksilölle kuitenkin annettiin valta määrittää yksikön toimintatavat itse ja ohjeistaa perheitä niistä.

Elokuussa (OKM & THL, 2020b) varhaiskasvatusta koskevaa suositusta täsmennettiin erityisesti tarpeettomien fyysisten kontaktien välttämisen suhteen siten, että varhaiskasvatuksen henkilöstön toimimista aina saman lapsiryhmän kanssa, toiminnan rytmittämistä ja porrastamista sekä ulkotilojen hyödyntämistä painotettiin. Lisäksi suositeltiin ruokasalien käytön välttämistä tai vähintään ruokasalin käytön porrastamista sekä huomion kiinnittämistä ruuan valmistuksen, -jakelun ja syömisen aikaiseen hygieniaan. Kaikkineen varhaiskasvatukselle annetut ohjeet keskittyivät siten hygieniaan ja fyysisten kontaktien välttämiseen.

2.2 Varhaiskasvatuksen järjestämistä koronapandemian aikana koskeva tutkimus

Pandemian alkuvaiheessa koulujen ja varhaiskasvatusyksiköiden sulkeminen sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen rajoittaminen olivat yleisiä toimenpiteitä kansainvälisen viruksen leviämisen estämiseksi (UNESCO, 2020). Varhaiskasvatukseen osallistumisen rajoitukset kuitenkin vaihtelivat maiden välillä. Joissain maissa lasten ja perheiden mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen priorisoitiin, kun taas toiset maat sallivat varhaiskasvatukseen osallistumisen vain tietyille lapsiryhmille, esimerkiksi yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisillä aloilla työskentelevien vanhempien lapsille (Blum & Dobrotić, 2020; Park ym., 2020; Samuelsson, Wager & Ødegaard, 2020).

Varhaiskasvatuksen sulku- ja rajoitustoimenpiteiden aikana eri maissa varhaiskasvatusta tarjottiin kotiin jääneille lapsille vaihtelevasti. Etävarhaiskasvatusta toteutettiin esimerkiksi valmiiden videoiden (Samuelsson ym.,

2020), videovälitteisten ohjattujen tuokioiden (Dayal & Tiko, 2020; Park ym., 2020) ja perheille jaettavien tehtäväpakettien sekä toimintamateriaalien, kuten tehtävien ja laulunsanojen avulla (Dayal & Tiko, 2020). Etävarhaiskasvatuksen järjestäminen videovälitteisesti havaittiin haasteelliseksi. Haasteiksi osoittautuivat esimerkiksi puutteet välineistössä (Kruszewska ym., 2020; Solekhah, 2020) sekä teknologian käyttötaidoissa (Solekhah, 2020), etäyhteyksien lähetysviive, lapsia osallistavan toiminnan ja leikkien järjestäminen sekä videovälitteiseen toimintaan osallistuvan lapsiryhmän sopivan koon arvioiminen, sillä etäyhteys rajoitti opettajan ja lasten välistä kommunikaatiota (Kim, 2020). Haasteista huolimatta niiden vanhempien, joiden lapsella oli mahdollisuus videovälitteiseen varhaiskasvatukseen, on havaittu olleen tyytyväisempiä etävarhaiskasvatukseen kuin niiden vanhempien, joiden lasten etävarhaiskasvatus järjestettiin ilman videovälitteisiä oppimistuokioita (Lau & Lee, 2020).

Tähänastinen tutkimus kuitenkin osoittaa, että koti koetaan haasteelliseksi etäoppimisympäristöksi. Erityisesti lasten puutteelliset itsenäisen työskentelyn taidot sekä opettajien ja lasten välisen suoran vuorovaikutuksen puute (Kruszewska ym., 2020), lasten vähäinen motivaatio (Kruszewska ym., 2020; Lau & Lee, 2020), muiden perheenjäsenten aiheuttamat häiriöt sekä resurssien, kuten tulostimien puute (Lau & Lee, 2020), voivat muodostua haasteiksi etävarhaiskasvatusta toteutettaessa. Myös vanhempien kärsivällisyyden ja tiedon puutteen, tilanpuutteen sekä ohjeiden ymmärtämisen pulmien voi vaikeuttaa lasten oppimista (Lau & Lee, 2020). Vanhempien rooli on todettu etäopetuksessa merkityksellinen: he valvovat lasten oppimistilanteita, tukevat lapsia tehtävien tekemisessä (Kruszewska ym., 2020; Lau & Lee, 2020; Solekhah, 2020) ja osallistuvat lasten oppimisen ja toiminnan arviointiin (Dayal & Tiko, 2020; Solekhah, 2020). Muiden maiden esimerkit rajoitus- ja sulkutoimenpiteiden ajalta kertovat, että yhteistyötä vanhempien kanssa on pidetty yllä säännöllisin puheluin (Dayal & Tiko, 2020; Khan & Mikuska, 2021; Mantovani ym., 2021; Samuelsson ym., 2020) sekä sähköisin viestein (Dayal & Tiko, 2020; Park ym., 2020). Varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja lasten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi vanhempia on myös voitu pyytää osallistumaan varhaiskasvatuksen toteuttamiseen lähettämällä kuvia ja videoita lasten töistä (Dayal & Tiko, 2020).

Sulkutoimenpiteiden purkamisen ja rajoitustoimenpiteiden lieventämisen syyt ja ajankohta vaihtelivat maiden välillä erilaisten prioriteettien mukaan. Usein syyt olivat kytköksissä kansanterveyteen, taloudellisiin kustannuksiin,

lastenhoitotarpeisiin tai koronavirustartuntojen vähenemiseen. (Blum & Dobrotić, 2020.) Koronaviruksen leviämisen varhaiskasvatus- ja kouluympäristöissä on havaittu olleen vähäistä, mikäli koronaviruksen leviämisen ehkäisystä oli laadittu suunnitelma ja tartuntaepäilyjen testaaminen oli tehokasta. Kaikkiaan koronapandemian alkuvaiheessa lapsilla todettiin tartuntoja harvoin ja heidän havaittiin myös toimivan tartuttajina aikuisia epätodennäköisemmin. (Macartney ym., 2020.)

Tutkimus osoittaa, että vanhemmat olivat huolestuneita lasten paluusta varhaiskasvatukseen sulku- ja rajoitustoimenpiteiden päättyessä (Park ym., 2020; Samuelsson ym., 2020). Varhaiskasvatuksen lähitoiminnan uudelleen käynnistämisessä noudatettiin myös muissa maissa varotoimenpiteitä lasten ja henkilökunnan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi. Usein varotoimenpiteet liittyivät kontaktien rajoittamiseen, kuten turvaväleihin, vain henkilökunnan ja lasten pääsyyn varhaiskasvatuksen alueelle, lapsiryhmien kokoon (pienennetyt lapsiryhmät ja lapsi-aikuinen -suhdeluku) (Park ym., 2020; Samuelsson ym., 2020) sekä henkilökunnan fyysisten tapaamisten rajoittamiseen (Samuelsson ym., 2020). Lisäksi huomioitiin fyysisen ympäristön tartuntatekijöitä kiinnittämällä huomiota tilojen (Park ym., 2020), yhteiskäytössä olevien tavaroiden sekä ruokailutilanteiden hygienian lisäämiseen (Samuelsson ym., 2020).

Mycös varhaiskasvatuksen henkilökunta on ollut huolissaan varhaiskasvatuksen arjesta rajoitustoimenpiteiden päättyessä. Tutkimusten mukaan varhaiskasvatuksen henkilökunta kokee olleensa huonosti valmistautuneita pandemian vaatimiin muutoksiin toiminnassa (Samuelsson, 2020; Shope ym., 2017). Henkilökunnan on todettu olleen huolissaan pandemia-ajan vaatimusten ja varhaiskasvatuksen arjen yhdistämisestä. Erityisesti teknologian uudellinen käyttöönotto, hygieniavaatimukset sekä turvavälien ylläpitäminen ovat aiheuttaneet huolta varhaiskasvatuksen henkilökunnan keskuudessa (Samuelsson ym., 2020).

Tutkijoita ja vanhempia on huolestuttanut sulku- ja rajoitustoimenpiteiden vaikutus lasten hyvinvointiin ja oppimiseen. Tutkijat ovat esittäneet huolta karanteenitoimenpiteiden vaikutuksesta lasten henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin (Wang ym., 2020, ks. myös Brazendale ym., 2017; Brooks ym., 2020). Hyvinvointinäkökulman lisäksi huolta on aiheuttanut se, että etäyhteyden kautta lasten hyvinvoinnin seuraaminen on haasteellista (Khan & Mikuska, 2021). Tutkijoiden lisäksi vanhemmat ovat ilmaisseet huolensa sulku- ja rajoi-

tustoimenpiteiden vaikutuksista lasten hyvinvointiin ja oppimiseen. Etävarhaiskasvatukseen siirtyneiden lasten vanhemmat ovat raportoineet lapsilla olleen haasteita etätehtävien suorittamisessa (Kruszewska ym., 2020; Lau & Lee, 2020). Lisäksi vanhempia on huolettanut lasten oppiminen ja elektroniikkalaitteiden liiallinen käyttö samoin kuin etäopetuksen vaikutukset omaan tai puolison työhön (Lau & Lee, 2020). Myös lasten on havaittu kantavan huolta omasta oppimisestaan sekä kokevan hämmennystä ja tylsistymistä etävarhaiskasvatuksen aikana (Dayal & Tiko, 2020).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Kohderyhmä ja aineistonkeruu

Kutsu osallistua tutkimukseen lähetettiin kaikkiin Suomen kuntiin Ahvenanmaata lukuun ottamatta (N = 294). Kysely oli avoinna marraskuun loppuun asti. Tutkimuskutsut lähetettiin lokakuussa Opetus- ja kulttuuriministeriön postituslistan kautta kuntien kirjaamoihin edelleen välitettäväksi kuntien varhaiskasvatusjohtajien kautta varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöille. Tämän lisäksi lähetettiin kolme muistutuskutsua. Ensimmäinen muistutuskutsu lähetettiin Opetus- ja kulttuuriministeriön postituslistan kautta. Toinen ja kolmas muistutuskirje lähetettiin suoraan kuntien sivistystoimen- tai varhaiskasvatuksen johtajille ja muutaman kunnan tapauksessa vastaavalle päiväkodinjohtajalle. Edellä mainittujen vastaanottajien yhteystiedot poimittiin kuntien verkkosivuilta. Tutkimukseen kutsuttiin osallistumaan kaikkia perhepäivähoidon lähiesihenkilöitä sekä kunkin päiväkodin läsnä olevaa lähiesihenkilöä. Mikäli päiväkodin johtajalla oli vastuullaan useampia päiväkoteja, pyydettiin, että hän vastaava kyselyyn vain sen päiväkodin osalta, jossa hän on pääsääntöisesti läsnä, ja pyytää muiden hänen alaisuuteensa kuuluvien päiväkotien osalta niiden läsnä olevan lähiesihenkilön, esimerkiksi vastaavan varhaiskasvatuksen opettajan, vastaamaan kyselyyn.

Kysely toteutettiin sähköisesti Webropol-työkalulla. Kyselylomakkeeseen oli mahdollista vastata suomeksi tai ruotsiksi. Tutkimuksessa ei kysytty vastaajan nimi- tai muita henkilötietoja. Tutkimukseen osallistujille tiedotettiin, että kyselyyn vastaaminen ja sen lähettäminen sähköisesti tarkoittavat tutkimusluvan antamista ja että osallistuminen oli vapaaehtoista.

Kyselyssä kartoitettiin koronapandemian alkuvaiheessa asetettujen rajoitustoimenpiteiden vaikutuksia varhaiskasvatukseen järjestämiseen, varhaiskasvatuksen maksuihin, lapsille ja perheille suunnattua tukeen, lasten tuen suunnitelmien laatimiseen, lähiesihenkilön työhön ja työyhteisön hyvinvointiin. Lisäksi lähiesihenkilöä pyydettiin arvioimaan varhaiskasvatukselle suunnattuja ohjeistuksia, henkilöstön suhtautumista pandemian aikaisiin työolosuhteisiin ja sen valmiuksia ja resursseja järjestää etävarhaiskasvatusta. Lähiesihenkilöiltä tiedusteltiin myös päiväkotien/perhepäivähoidon yhteydenpidosta kotiin jääneisiin lapsiin ja heidän vanhempaisiin. Lopuksi kysyttiin syksyllä 2020 pandemian vuoksi toteutetuista varotoimenpiteistä, lasten poisjäämisestä varhaiskasvatuksesta koronaviruksen takia sekä yksiköiden ja kunnan tai yksityisen palveluntarjoajan valmistautumisesta mahdollisiin uusiin sulkutoimenpiteisiin. Tässä raportissa käsittelemme varhaiskasvatukseen järjestämisen muutoksia, lapsille ja perheille suunnattua tukea, lähiesihenkilöiden arvioita varhaiskasvatukselle suunnatuista ohjeistuksista sekä sitä miten koronapandemia heijastui syksyn 2020 varhaiskasvatukseen järjestämiseen. Kyselyn muita osia raportoidaan myöhemmin erillisissä julkaisuissa.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Tässä raportissa kyselyn tuloksia esitellään kuvailevia tilastollisia menetelmiä käyttäen. Kyselyn tuloksia esitellään pääosin siten, että päiväkoteja ja perhepäivähoitoa koskevien kysymysten vastauksia tarkastellaan erikseen. Niiden kysymysten osalta, jotka olivat samat sekä päiväkotien että perhepäivähoitajien lähiesihenkilöiden kyselyissä, palvelumuotoja koskevia vastauksia tarkastellaan myös suhteessa toisiinsa. Lisäksi joiltain osin eritellään varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen välisiä eroja palveluiden järjestämisessä poikkeustilan aikana ja verrataan kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatukseen lähiesihenkilöiden vastauksia toisiinsa.

Tuloksia vertaillaan myös kuntaryhmittelyn mukaan, joka perustuu Tilastokeskuksen jaotteluun *kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin kuntiin*. Kaupunkimaisissa kunnissa väestöstä vähintään 90 % asuu taajamissa tai suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000. Taajaan asuttuihin kuntiin kuuluvat kunnat, joiden väestöstä 60 – 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku asettuu 4 000 – 15 000 välille. Maaseutumaisia kuntia taas ovat ne, joiden väestöstä alle 60 % asuu taajamissa ja joissa suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000 sekä ne kunnat, joiden väestöstä 60

- 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4000 (Tilastokeskus, n.d.).

Raportissa lähiesihenkilöiden vastauksia kuvataan frekvensseinä, prosenttilukuina, keskiarvoina ja -hajontoina. Vastausten jakautumista eri ryhmissä tarkastellaan ristiintaulukoinnin ja χ^2 -riippumattomuustestin avulla. Jakauksissa esiintyvien erojen yksityiskohtaisemmassa tulkinnassa hyödynnetään sarakeprosenttiosuuksia sekä sovitettuja standardoituja jäännöksiä, jotka osoittavat, missä taulukon solussa havaittu ja odotettu frekvenssi poikkeavat tilastollisesti merkitsevästi toisistaan. Standardoitujen jäännösten tarkastelussa raja-arvoina on käytetty arvoja +/- 2. Sovitetun standardoidun jäännöksen ollessa yli kaksi, on solun muuttujajyhdistelmä odotettua tyypillisempi. Vastaavasti sovitetun standardoidun jäännöksen ollessa alle -2, on tarkasteltavan solun muuttujajyhdistelmä odotettua epätyypillisempi. Nämä solut on selkeyden vuoksi korostettu taulukoissa harmaalla taustavärillä. Lasten varhaiskasvatukseen osallistumisen läsnäoloasteen muutosta tarkastellaan Mann-Whitney U- testillä. Tuloksia esitettäessä ryhmien välisistä eroista mainitaan vain, mikäli ero on tilastollisesti merkitsevä tasolla $p < ,05$. Aineisto analysoitiin SPSS 26.0 ohjelmistolla.

4 TULOKSET

4.1 Vastausaktiivisuus ja vastaajat

Keitä kyselyyn vastasi

Kyselyyn vastasi 727 lähiesihenkilöä, joista osa toimi pelkästään päiväkodin tai perhepäivähoidon lähiesihenkilönä ja osan vastuualueeseen kuului sekä päiväkotia että perhepäivähoitoa. Kaikkiaan päiväkotia koskeviin kysymyksiin saatiin vastauksia 662 ja perhepäivähoitoa koskeviin 119¹(taulukko 1).

Suurin osa kyselyyn vastanneista lähiesihenkilöistä toimi kunnallisessa päiväkodissa (n = 553, 83,5 % päiväkodeissa työskentelevistä). Yksityisen päiväkodin lähiesihenkilöinä (n = 109, 16,5 %) toimivista vastaajista noin puolet työskenteli yrityksessä, jonka omistuksessa oli useita päiväkotia (48,1 %). Hieman yli puolet yksityisiä päiväkotia koskevista vastauksista tuli siis palveluntarjoajilta, joilla oli vain yksi yksikkö (51,9 %). Kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöillä oli vastuullaan keskimäärin suurempi yksikkö kuin yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöillä (ks. liitetaulukko 1.) Esiopetusta tarjottiin 414 päiväkodissa, joista 357 oli kunnallisia ja 57 yksityisiä päiväkotia.

Perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä suurin osa toimi kunnallisen perhepäivähoidon lähiesihenkilönä (65,5 %), kun taas yksityisen perhepäivähoidon

---

¹ Teknisen virheen vuoksi osa sekä päiväkodin että perhepäivähoidon lähiesihenkilönä toimiva varhaiskasvatuksen lähiesihenkilö ei päässyt vastaamaan perhepäivähoitoa koskeviin kysymyksiin.

lähiesihenkilöitä oli noin joka kymmenes (10,9 %) perhepäivähoidon vastaajista. Sekä yksityisen että kunnallisen perhepäivähoidon lähiesihenkilöinä toimi reilu viidennes (23,5 %) perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä.

Taulukko 1. Päiväkotien ja perhepäivähoidon lähiesihenkilöiden vastualueet

	Kyselyyn vastasi	
	<i>n</i>	%
<i>Lähiesihenkilöiden vastualueet</i>		
Päiväkoti	662	84,8
Perhepäivähoito	119	15,2
<i>Lähiesihenkilöiden vastualue palveluntarjoajan mukaan</i>		
<i>Päiväkotien lähiesihenkilöt</i>		
Kunnallinen päiväkot	553	83,5
Yksityinen päiväkot	109	16,5
<i>Perhepäivähoidon lähiesihenkilöt</i>		
Kunnallinen perhepäivähoito	78	65,5
Yksityinen perhepäivähoito	13	10,9
Sekä yksityinen että kunnallinen perhepäivähoito	28	23,5
<i>Perhepäivähoidon lähiesihenkilöiden alaisuudessa toimi</i>		
Pelkästään yksittäisiä perhepäivähoitajia	50	42,0
Yksittäisiä perhepäivähoitajia, ryhmäperhepäivähoitajia ja/tai muita perhepäivähoitajia	69	58,0

Kyselyyn vastasi varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöitä 198 (67,3 %) kunnasta. Pieni ryhmä vastaajia ei ilmoittanut työskentelykuntaansa ($n = 12$, 1,7 %). Päiväkotien lähiesihenkilöitä vastasi 190 (64,6 %) kunnasta. Tarkemmin tarkasteltuna kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöitä vastasi 181 (61,6 %) kunnasta ja yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöitä 42 (14,3 %) kunnasta. Perhepäivähoitajien lähiesihenkilöitä vastasi 93 (31,6 %) kunnasta

Lukuun ottamatta Etelä-Karjalaa eri maakuntien kunnat olivat kyselyssä melko hyvin edustettuina (liitetaulukko 2). Eniten kuntia oli edustettuna Uudenmaan maakunnasta (80,8 %), kun taas Etelä-Karjalan maakunnan kunnista edustettuna oli vain kolmannes (33,3 %). Yli 65 % kunnista oli edustettuna puolessa maakunnista. Myös kuntaryhmät olivat hyvin edustettuina, kun huomioidaan erityyppisten kuntien lukumäärät koko maassa. Kaupunkimaiset kunnat ($n = 48$, 84,2 %) ja taajaan asutut kunnat ($n = 49$, 75,4 %) olivat kuitenkin suhteessa paremmin edustettuina kyselyvastauksissa kuin maaseutumaiset kunnat ($n = 101$, 58,7 %).

Suurin osa vastaajista oli Uudenmaan (20,6 %) ja Varsinais-Suomen (12,0 %), Pohjois-Pohjanmaan (9,1 %) ja Pirkanmaan (8,1 %) maakunnista, jotka ovat Suomen väkirikkaimpia maakuntia (yli 410 000 asukasta) (liitetaulukko 3). Sen sijaan vähiten vastaajia oli Päijät-Hämeestä (1,0 %), jonka asukasluku on noin 200 000, ja Etelä-Karjalasta (1,5 %) ja Kainuun (1,9 %) maakunnasta, joiden väkiluku jää alle 130 000. (Tilastokeskus, 2020.)

Kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöitä vastasi eniten Uudeltamaalta ja Varsinais-Suomesta ja vähiten Etelä-Karjalasta ja Päijät-Hämeestä (liitetaulukko 4). Yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöistä suurin osa työskenteli Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Pohjois-Savossa, Keski-Suomessa sekä Pohjois-Pohjanmaalla, kun taas Päijät-Hämeestä ei vastannut yksikään yksityisen päiväkodin lähiesihenkilö ja muistakin maakunnista vastauksia oli vain vähän. Perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä suurin osa työskenteli Pohjois-Pohjanmaalla sekä Varsinais-Suomessa. Vähiten perhepäivähoidon vastaajia oli Kainuun ja Etelä-Karjalan maakunnista. Kymenlaakson perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä ei yksikään vastannut kyselyyn.

Yli puolet vastaajista työskenteli kaupunkimaisissa kunnissa (58,5 %), kun taas taajaan asutuissa kunnissa (19,8 %) ja maaseutumaisissa kunnissa (20,2 %) työskentelevistä vastasi kustakin noin viidennes (liitetaulukko 5). Pieni ryhmä ($n = 12$, 1,7 %) vastaajista ei ilmoittanut työskentelykuntaansa. Suurin osa sekä kunnallisten (56,1 %) että yksityisten (70,6 %) päiväkotien lähiesihenkilöistä työskenteli kaupunkimaisissa kunnissa. Kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöiden vastauksia saatiin suhteessa lähes yhtä paljon taajaan asutuista (19,9 %) ja maaseutumaisista kunnista (22,8 %). Sen sijaan taajaan asutuissa kunnissa toimivat (19,3 %) yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöt vastasivat kyselyyn useammin kuin maaseutumaisissa (7,3 %) kunnissa työskentelevät kollegansa. Perhepäivähoidon lähiesihenkilöt työskentelivät useammin maaseutumaisissa (43,8 %) kuin taajaan asutuissa (26,9 %) tai kaupunkimaisissa kunnissa (26,9 %).

Vastausaktiivisuus

Vuonna 2019 Suomessa raportoitiin olevan 3 617 päiväkotia, joista 2 624 (72,5 %) oli kunnallisia ja 993 (27,5 %) yksityisiä päiväkoteja. Lisäksi Suomessa toimi 6 212 perhepäivähoitajaa, joista 4 611 työskenteli kunnallisena ja 1 601 yksityisenä perhepäivähoitajana, joko itsenäisenä perhepäivähoitajana tai

ryhmäperhepäiväkodissa. (KARVI, 2019.) Näihin lukuihin verraten tutkimuksessa saatiin tietoa noin 18 % päiväkodeista (taulukko 2). Kunnallisten päiväkotien osalta vastausaktiivisuus oli suurempi kuin yksityisten, ja kaikkiaan noin 21 % kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöistä vastasi kyselyyn, yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöiden vastausaktiivisuuden jäädessä noin 11 prosenttiin. Perhepäivähoitoa koskeviin kysymyksiin vastanneiden lähiesihenkilöiden alaisuudessa toimi 966 perhepäivähoitajaa. Pieni joukko perhepäivähoidon lähiesihenkilöitä ($n = 4$) ei ilmoittanut alaisuudessaan toimivien perhepäivähoitajien lukumäärää. Tutkimuksen voi katsoa kattavan noin 16 % Suomessa toimivista perhepäivähoitajista.

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneiden varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöiden edustamien päiväkotien ja perhepäivähoitajien määrä suhteutettuna Manner-Suomen päiväkotien ja perhepäivähoitajien lukumääriin

	Määrä 2019	Kyselyn vastausaktiivisuus	
	<i>N</i>	<i>n</i>	%
Kaikki päiväkodit	3 617	662	18,3
Kunnalliset päiväkodit	2 624	553	21,1
Yksityiset päiväkodit	993	109	11,0
Perhepäivähoitajat	6212 ^a	996 ^b	15,6 ^c

^a Suomessa toimivien perhepäivähoitajien määrä vuonna 2019

^b Perhepäivähoitoa koskeviin kysymyksiin vastanneiden lähiesihenkilöiden ($n = 115$) alaisuudessa toimivien perhepäivähoitajien määrä

^c Perhepäivähoitoa koskeviin kysymyksiin vastanneiden lähiesihenkilöiden alaisuudessa toimivien perhepäivähoitajien määrä suhteessa Suomessa 2019 toimineiden perhepäivähoitajien määrään

4.2 Koronatartunnat varhaiskasvatuksessa

Kyselyssä varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöiltä tiedusteltiin, onko päiväkodin tai perhepäivähoidon lapsilla tai heidän perheillään tai päiväkodin tai perhepäivähoidon työntekijöillä todettu koronavirustartuntoja. Vahvistettujen tartuntojen lukumääriä ei selvitetty, ja näin ollen tutkimuksessa saatiin tietoa vain sen suhteen, kuinka suurta osaa päiväkodeista tartunnat koskivat.

Suurin osa päiväkotien lähiesihenkilöistä (85,2 %) ilmoitti, ettei päiväkodin lapsilla tai heidän perheillään tai työntekijöillä ollut vahvistettuja koronavirustartuntoja. Noin joka kahdeksannessa päiväkodissa (12,6 %) tartuntoja oli

todettu lapsilla tai heidän perheillään. Pienessä osassa päiväkoteja tartuntoja oli todettu työntekijöillä (5,0 %)

Perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä lähes kaikki (95,8 %) ilmoittivat, ettei heidän vastuualueensa lapsilla, perheillä tai työntekijöillä ollut todettu koronavirustartuntoja. Vain muutama perhepäivähoidon lähiesihenkilö (4,2 %) raportoi tartuntoja todetun työntekijöillä, lapsilla tai heidän perheillään.

4.3 Muutokset lasten varhaiskasvatukseen osallistumisessa

Lasten osallistumisaste

Muutoksia koronaviruspandemian ja hallituksen lasten kotihoitoon siirtymisen suosituksen yhteydestä lasten varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen osallistumiseen selvitettiin kysymällä, kuinka suuri prosenttiosuus päiväkodin tai perhepäivähoidon lapsista oli läsnä tammikuussa, huhtikuussa ja syyskuussa 2020. Vastaajien oli myös mahdollista täsmentää vastaustaan kirjallisesti. Avoimista vastauksista selvisi, että lähiesihenkilöt olivat laskeneet läsnäolo prosentteja hieman erilaisin periaattein. Osa vastaajista kertoi ilmoitta-neensa arvion lasten läsnäoloasteesta kysytyinä ajankohtina. Lisäksi pieni osa vastaajista kertoi, tai vastauksesta oli pääteltävissä, että vastauksessa oli kyse käyttöasteluvusta ($n=15$). Käyttöastetta kuvaavat luvut on poistettu tästä analyysistä, mutta vastaajien mahdollisten tulkintaerojen vuoksi läsnäolo prosentteista saaduissa tiedoissa voi olla epätarkkuutta.

Lasten läsnäolo laski selkeästi poikkeustilan aikana, mutta erot tammi- ja syyskuun läsnäololukujen välillä olivat vähäisiä. Tammi- ja syyskuussa 2020 suurin osa lapsista osallistui varhaiskasvatukseen. Sen sijaan huhtikuussa lapsia oli paikalla vain reilu kolmannes (taulukko 3)

Taulukko 3. Lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen

	<i>ka</i>	<i>kh</i>
Tammikuu 2020 (n = 721)	91,6	12,2
Huhtikuu 2020 (n = 723)	36,5	19,3
Syyskuu 2020 (n = 721)	89,7	13,3

Päiväkotien ja perhepäivähoidon läsnäoloastetta verratessa oli havaittavissa, että lasten läsnäoloprosentit olivat keskimäärin samalla tasolla tammi- ja syyskuussa, kun taas huhtikuussa perhepäivähoitoon (*ka* 51,1 %, *kh* 23,9) osallistuttiin päiväkodissa järjestettyä varhaiskasvatusta (*ka* 33,8 %, *kh* 17,0) useammin (taulukko 4).

Taulukko 4. Lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen palveluntarjoajan mukaan tarkasteltuna

Varhaiskasvatuspalvelun muoto	<i>ka</i>	<i>kh</i>	<i>U</i>	<i>p-arvo</i>
<i>Tammikuu 2020</i>			32 008,0	,140
Päiväkoti (n = 606)	91,2	11,9		
Perhepäivähoito (n = 115)	92,1	13,5		
<i>Huhtikuu 2020</i>			19 189,5	< ,001
Päiväkoti (n = 608)	33,8	17,0		
Perhepäivähoito (n = 115)	51,1	23,9		
<i>Syyskuussa 2020</i>			31 907,0	,135
Päiväkoti (n = 606)	89,6	12,8		
Perhepäivähoito (n = 115)	90,1	15,5		

Perheiden ratkaisut lasten varhaiskasvatukseen osallistumisesta poikkeustilan jälkeen

Koronaviruspandemian vaikutuksia lasten varhaiskasvatukseen osallistumiseen tiedusteltiin kysymällä varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöiltä, onko heidän päiväkodistaan tai perhepäivähoitajiltaan jäänyt lapsia kotihoitoon tai irtisanonut varhaiskasvatuspaikkansa koronaviruspandemian vuoksi sen jälkeen, kun varhaiskasvatusta koskevat rajoitukset purettiin 14.5.2020. Suurimmassa osassa päiväkodeista ja perhepäivähoidossa lapset palasivat varhaiskasvatukseen kotihoitosuosituksen päättyessä. Kuitenkin 38,7 % päi-

väkotien ja 23,5 % perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä raportoi lapsia jääneen kotihoitoon tai perheiden irtisanoneen varhaiskasvatuspaikan koronavi-rus-pandemian vuoksi kotihoitusuosituksen päättymisen jälkeen (taulukko 5).

Lisäksi selvitimme, ovatko vanhemmat pyrkineet siirtämään lapsia päi-väkodista perhepäivähoitoon tai perhepäivähoidosta päiväkotiin koronavi-rus-pandemian vuoksi. Vain harva päiväkodin tai perhepäivähoidon lähiesihenkilö raportoi perheiden hakeneen varhaiskasvatuspaikan siirtoa koronavi-rus-pandemian vuoksi (taulukko 6).

Taulukko 5. Onko päiväkodista tai perhepäivähoidosta jäänyt lapsia kotihoitoon tai irtisanoutunut varhaiskasvatuspaikasta 14.5.2020 jälkeen koronapan-demian vuoksi?

	Kyllä %	Ei %	En osaa sanoa %
Päiväkodin lähiesihenkilöt (n = 662)	38,7	57,9	3,5
Perhepäivähoidon lähiesihenkilöt (n = 119)	23,5	69,7	6,7

Taulukko 6. Ovatko vanhemmat hakeneet siirtoa tai siirtäneet lapsiaan koronapan-demian vuoksi

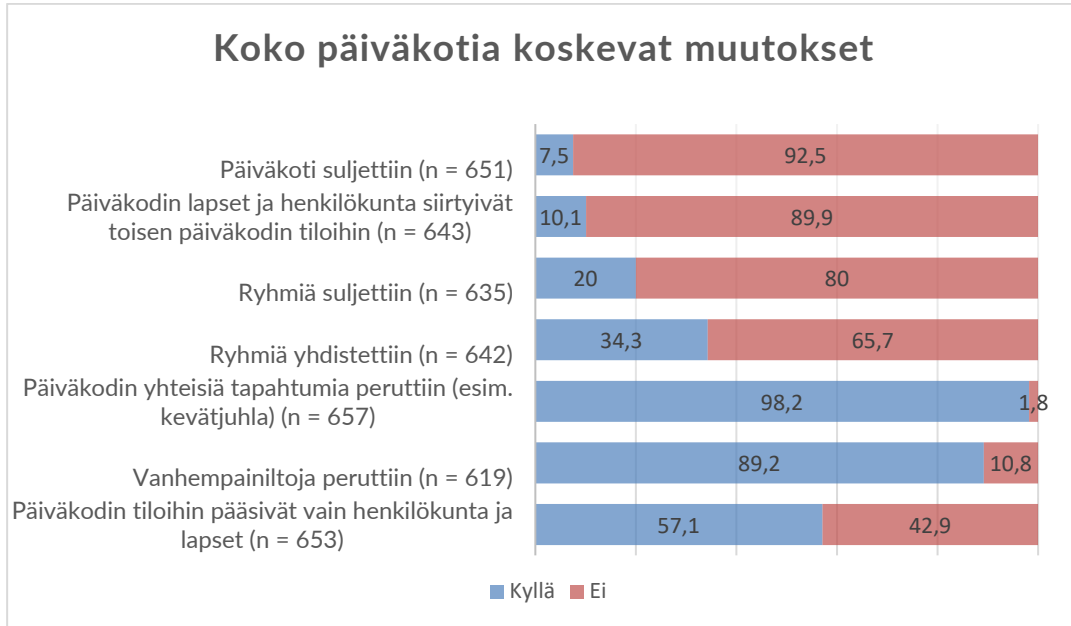
	Kyllä %	Ei %	En osaa sanoa %
Päiväkotien lähiesihenkilöt (n = 662)			
Päiväkodista perhepäivähoitoon	1,1	89,7	9,2
Perhepäivähoidosta päiväkotiin	2,3	79,0	18,7
Perhepäivähoidon lähiesihenkilöt (n = 119)			
Päiväkodista perhepäivähoitoon	5,9	84,0	10,1
Perhepäivähoidosta päiväkotiin	3,4	89,1	7,6

4.4 Päiväkodeissa koronapandemian vuoksi tehdyt muutokset poikkeustilan aikana (16.3.-14.5.2020)

Seuraavaksi tarkastellaan päiväkodeissa koronapandemian vuoksi tehtyjä muutoksia poikkeustilan aikana. Päiväkotien lähiesihenkilöitä pyydettiin raportoimaan, oliko päiväkodin toiminnassa tehty koko päiväkotia, ryhmän toimintaa, henkilökunnan koulutusta tai henkilöstöä koskevia muutoksia tai tehty sopimuksia yhteisistä periaatteista. Heillä oli myös mahdollisuus valita vaihtoehto ”ei koske yksikköäni”, mikäli väittämä ei koskenut päiväkotia. Nämä vastaukset on merkitty tässä tulosten tarkastelussa puuttuvaksi tiedoksi, minkä vuoksi vastaajien määrä eri väittämissä vaihtelee ($n = 551-657$). Lisäksi väittämää ”*esiopetuksen toteuttamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet*” tarkasteltiin vain niiden ($n = 410$) päiväkotien osalta, joissa tarjottiin esiopetusta ja väittämää ”*päiväkodille laadittiin yhteiset periaatteet tukea tarvitsevien, kotihoitoon siirtyneiden lasten tuen toteuttamisesta*” ($n = 541$) vain niiden päiväkotien osalta, joissa oli tuen tarpeisia lapsia.

Koko päiväkodin toimintaa koskevat muutokset

Suurin osa päiväkotien lähiesihenkilöistä (92,5 %) raportoi päiväkodin pysyneen auki poikkeustilasta huolimatta (kuvio 1). Koko päiväkodin toimintaa koskevista muutoksista yleisimpiä olivat päiväkodin yhteisten tapahtumien peruminen (98,2 %), vanhempainiltojen peruminen (89,2 %) sekä päiväkodin tiloihin pääsyn rajoittaminen vain päiväkodin henkilökuntaan ja lapsiin (57,1 %). Joka viidennessä (20,0 %) päiväkodissa ryhmiä suljettiin ja noin joka kolmannessa yhdistettiin (34,3 %). Kymmenesosa (10,1 %) päiväkodin lähiesihenkilöistä raportoi päiväkodin lasten ja henkilökunnan siirtyneen toisen päiväkodin tiloihin.

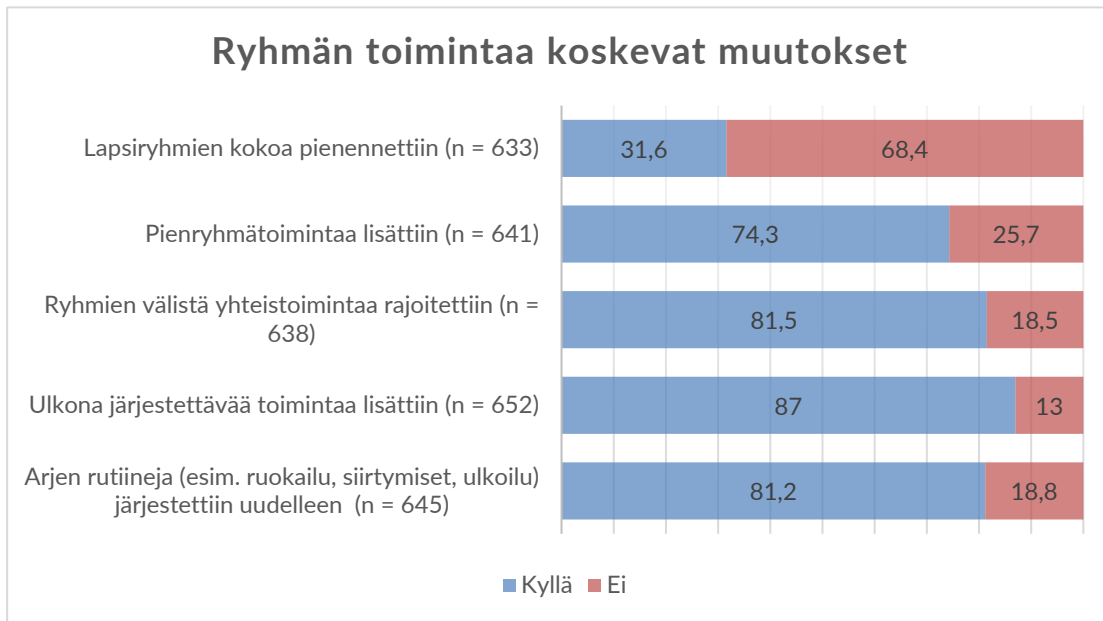

Kuvio 1. Päiväkotia koskevat muutokset kevään 2020 poikkeustilan aikana

Tarkasteltaessa koko päiväkotia koskevia muutoksia palvelun tarjoajan suhteen havaittiin, että palvelun tarjoaja oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä väittämien ”Päiväkodin lapset ja henkilökunta siirtyivät toisen päiväkodin tiloihin”, ”Ryhmiä suljettiin” sekä ”Vanhempainiltoja peruttiin” kanssa (ks. liitetaulukko 8). Kunnallisten päiväkotien lapset ja henkilökunta siirtyivät useammin (11,5 %) toisen päiväkodin tiloihin kuin yksityisten päiväkotien lapset ja henkilökunta (2,9 %). Tämän väittämän osalta on kuitenkin otettava huomioon, että 52 % tutkimuksen yksityisistä päiväkodeista oli yhden toimipisteen päiväkoteja. Ryhmiä suljettiin useammin kunnallisissa (21,6 %) kuin yksityisissä (11,8 %) päiväkodeissa. Myös vanhempainiltoja peruttiin useammin kunnallisissa päiväkodeissa (90,9 %) kuin yksityisissä päiväkodeissa (80,2 %). Yksityisissä päiväkodeissa toiminta näyttääkin näiltä osin jatkuneen useammin muuttumattomana koronapandemiaa edeltävään aikaan nähden.

Ryhmän toimintaa koskevat muutokset

Lähes jokaisessa päiväkodissa tehtiin muutoksia ryhmien toiminnan tasolla poikkeusolojen aikana: ulkona järjestettävää toimintaa lisättiin (87,0 %), ryhmien välistä yhteistoimintaa rajoitettiin (81,5 %), arjen rutiineja järjestettiin uudelleen (81,2 %) ja pienryhmätoimintaa lisättiin (74,3 %) (kuvio 2). Sen sijaan vain noin joka kolmannessa (31,6 %) päiväkodissa pienennettiin lapsiryhmien kokoa.

Kuvio 2. Ryhmän toimintaa koskevat muutokset päiväkodeissa kevään 2020 poikkeustilan aikana

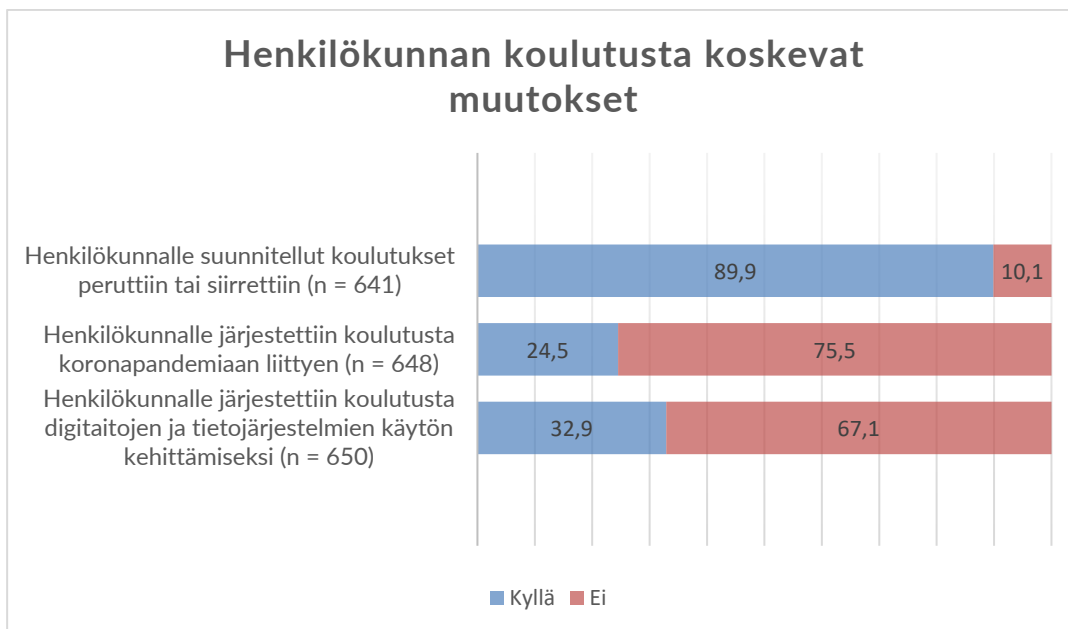
Tarkasteltaessa ryhmien toimintaa koskevia muutoksia kunnallisten ja yksityisten päiväkotien välillä havaittiin, että väittämät ”Pienryhmätoimintaa lisättiin”, ”Ryhmien välistä yhteistoimintaa rajoitettiin” ja ”Arjen rutiineja järjestettiin uudelleen” olivat yhteydessä palveluntarjoajaan (ks. liitetaulukko 8). Tämä yhteys oli tilastollisesti merkitsevä siten, että pienryhmätoimintaa lisättiin tyypillisemmin kunnallisissa päiväkodeissa (75,7 %) kuin yksityisissä päiväkodeissa (66,3 %). Myös ryhmien välistä yhteistoimintaa rajoitettiin useammin kunnallisissa (86,0 %) kuin yksityisissä (56,3 %) päiväkodeissa. Niin ikään arjen rutiineja, kuten ruokailuja, siirtymisiä ja ulkoiluja, järjestettiin useammin uudelleen kunnallisissa (83,6 %) kuin yksityisissä (68,3 %) päiväkodeissa. Näiden väittämien osalta on kuitenkin otettava huomioon, että 52 % tutkimuksen yksityisistä päiväkodeista oli yhden toimipisteen päiväkoteja ja yksityiset päiväkodit olivat keskimäärin pienempiä yksioita kunnallisiin päiväkoteihin verrattuna. Tällöin edellä mainitut rajoittamistoimenpiteet eivät välttämättä olleet tarpeellisia tai mahdollisia toteuttaa.

Henkilökunnan koulutusta koskevat muutokset

Koronaviruspandemia aiheutti keväällä useassa (89,9 %) päiväkodissa henkilökunnalle ennalta suunniteltujen koulutusten perumisen tai siirtämisen (ku-

vio 3). Kuitenkin joka neljännessä päiväkodissa (24,5 %) järjestettiin henkilökunnalle koulutusta koronapandemiaan liittyen ja joka kolmannessa päiväkodissa (32,9 %) koulutusta henkilökunnan digitaitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi.

Kuvio 3. Henkilökunnan koulutusta koskevat muutokset päiväkodeissa kevään 2020 poikkeustilan aikana

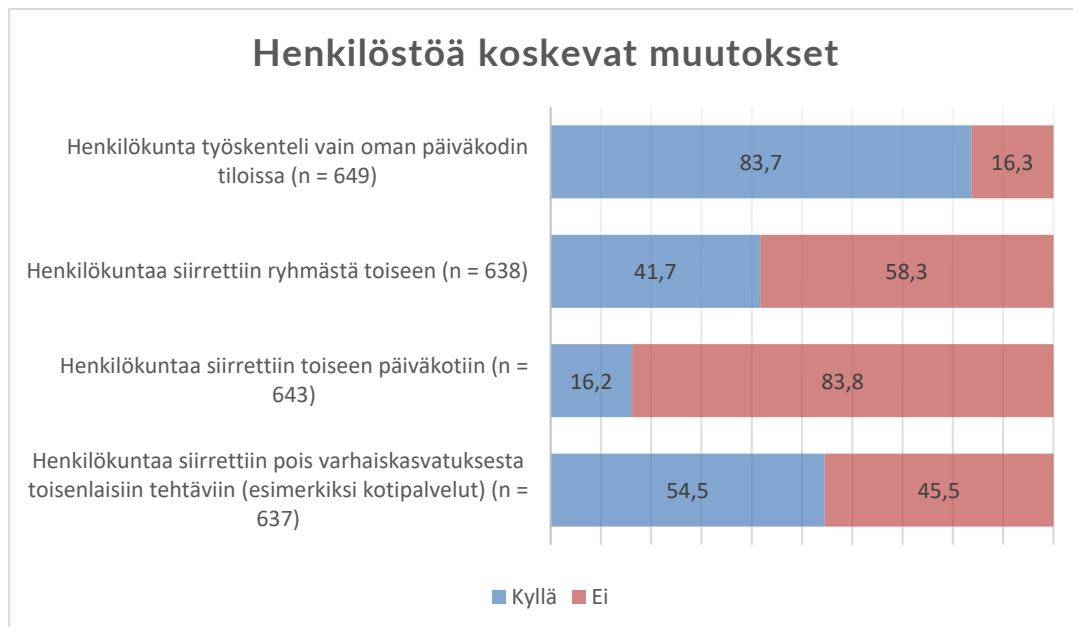
Tarkasteltaessa henkilökunnan koulutusta koskevia muutoksia havaitaan, että kuntaryhmien ja väittämien ”Henkilökunnalle järjestettiin koulutusta koronapandemiaan liittyen” sekä ”Henkilökunnalle järjestettiin koulutusta digitaitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi” välillä oli yhteys (ks. liitetaulukko 7). Tämä yhteys ilmeni tilastollisesti merkitsevästi siten, että henkilökunnalle järjestettiin koulutusta koronapandemiaan liittyen tyypillisemmin kaupunkimaisissa kunnissa (28,9 %) kuin maaseutumaisissa kunnissa (17,7 %). Vastaavasti kaupunkimaisissa kunnissa järjestettiin useammin koulutusta digitaitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi (42,4 %) kuin taajaan asutuissa (22,8 %) ja maaseutumaisissa kunnissa (16,8 %).

Varhaiskasvatuspalvelun tarjoajalla oli myös tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä henkilökunnan koulutusta koskeviin muutoksiin (ks. liitetaulukko 8). Yksityisissä päiväkodeissa (34,3 %) järjestettiin useammin koulutusta koronapandemiaan liittyen kuin kunnallisissa päiväkodeissa (22,7 %). Sen sijaan

henkilökunnan digitaitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi järjestettiin koulutusta useammin kunnallisissa (34,9 %) kuin yksityisissä päiväkodeissa (22,6 %).

Henkilöstöä koskevat muutokset

Poikkeustilan aikana päiväkotien (83,7 %) henkilökunta työskenteli pääosin vain oman päiväkodin tiloissa (kuvio 4). Pieni osa (16,2 %) päiväkotien lähiesihenkilöistä kertoi, että henkilökuntaa siirrettiin päiväkodista toiseen poikkeustilan aikana. Ryhmien välillä henkilökuntaa siirrettiin 41,7 % päiväkodissa. Lisäksi yli puolet vastaajista (54,5 %) raportoi, että henkilökuntaa oli siirretty varhaiskasvatuksesta toisenlaisiin tehtäviin, kuten kotipalveluun.

Kuvio 4. Henkilöstöä koskevat muutokset päiväkodeissa kevään 2020 poikkeustilan aikana

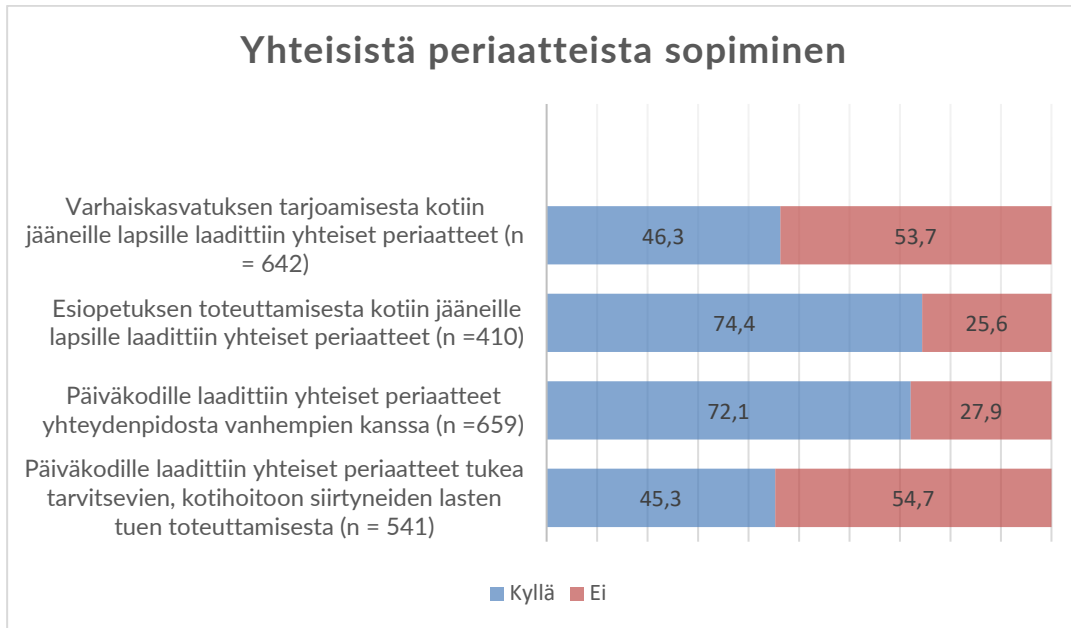
Tarkasteltaessa henkilöstöä koskevia muutoksia kuntaluokittain havaittiin, että kuntaryhmillä ja henkilökunnan siirtämisellä ryhmästä toiseen oli yhteys (ks. liitetaulukko 7). Tämä yhteys ilmeni tilastollisesti merkitsevästi siten, että henkilökuntaa siirrettiin ryhmästä toiseen tyypillisimmin taajaan asutuissa kunnissa (51,6 %).

Varhaiskasvatuspalvelun tarjoajalla oli tilastollisesti merkitsevä yhteys kaikkiin henkilöstön muutosta koskeviin väittämiin (ks. liitetaulukko 8). Yksi-

tyisten päiväkotien henkilökunta (92,2 %) työskenteli kunnallisten päiväkotien henkilökuntaa (82,1 %) useammin vain oman päiväkodin tiloissa. Henkilökuntaa siirrettiin kunnallisissa päiväkodeissa useammin ryhmästä toiseen (44,9 %) yksityisten päiväkotien henkilökuntaan verrattuna (24,2 %). Joka viides (19,0 %) kunnallisen päiväkodin johtaja raportoi, että henkilökuntaa oli siirretty toiseen päiväkotiin, kun yksityisissä päiväkodeissa luku oli vain prosentin (1,0 %). Varhaiskasvatuksesta toisenlaisiin tehtäviin, kuten kotipalveluihin, henkilökuntaa siirrettiin huomattavasti useammin kunnallisista päiväkodeista (63,3 %) kuin yksityisistä päiväkodeista (7,0 %). On kuitenkin huomioitava, että 52 % tähän tutkimukseen osallistuneista yksityisistä päiväkodeista edusti yhden toimipisteen päiväkoteja, mikä voi heijastua näissä tuloksissa. Lisäksi on oletettavaa, että yksityisiä päiväkoteja omistavat yritykset ja muut toimijat ovat useimmiten keskittyneet vain varhaiskasvatuspalveluiden tuottamiseen, mikä vaikuttaa toisenlaisiin tehtäviin siirtymisen mahdollisuuksiin.

Yhteisistä periaatteista sopiminen

Päiväkodeissa laadittiin poikkeustilan aikana yleisimmin yhteiset toimintatavat kotihoitoon siirtyneiden lasten esiopetuksen järjestämisestä (74,4 %) ja yhteydenpidosta kotihoitoon jääneiden lasten vanhempien kanssa (72,1 %). Sen sijaan alle puolessa päiväkodeista sovittiin yhteisistä periaatteista varhaiskasvatuksen tarjoamisesta kotihoitoon siirtyneille lapsille (46,3 %). Lisäksi alle puolessa (45,3 %) niistä päiväkodeista, joissa oli tuen tarpeisia lapsia, laadittiin yhteiset periaatteet tuen toteuttamisesta kotiin jääneille lapsille.

Kuvio 5. Yhteisistä periaatteista sopiminen päiväkodeissa kevään 2020 poikkeustilan aikana

Tarkasteltaessa yhteisistä periaatteista sopimista koskevia väittämiä kunta-luokittain havaittiin, että väittämät ”Varhaiskasvatuksen tarjoamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet”, ”Esiopetuksen toteuttamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet” sekä ”Päiväkodille laadittiin yhteiset periaatteet yhteydenpidosta vanhempien kanssa” olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kuntaryhmiin (ks. liitetaulukko 7). Nämä yhteydet ilmenivät siten, että yhteiset periaatteet varhaiskasvatuksen tarjoamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin tyypillisemmin kaupunkimaisissa kunnissa (52,3 %) kuin maaseutumaisissa (35,4 %) kunnissa. Vastaavasti esiopetuksen toteuttamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet tyypillisemmin kaupunkimaisissa (78,8 %) kuin maaseutumaisissa (61,2 %) kunnissa. Yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa laadittiin yhteiset periaatteet useimmiten kaupunkimaisissa kunnissa (77,7 %) ja hieman harvimminkin maaseutumaisissa kunnissa (61,7 %).

Varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet useammin yksityisissä päiväkodeissa (62,3 %) kuin kunnallisissa päiväkodeissa (43,1 %). Myös esiopetuksen toteuttamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet useammin yksityisissä (94,6 %) kuin kunnallisissa päiväkodeissa (71,2 %). Erot olivat tilastollisesti merkitseviä (ks. liitetaulukko 8).

4.5 Koronapandemian vuoksi perhepäivähoidossa tehdyt muutokset poikkeustilan aikana (16.3.-14.5.2020)

Seuraavaksi tarkastellaan perhepäivähoidossa koronapandemian vuoksi tehtyjä muutoksia poikkeustilan aikana. Perhepäivähoidon lähiesihenkilöitä pyydettiin raportoimaan, oliko toiminnassa tehty muutoksia perhepäivähoidon järjestämisestä tai perhepäivähoitajien koulutuksia koskien sekä oliko perhepäivähoitajien kesken tehty sopimuksia yhteydenpidosta kotiin jääneisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä sekä varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille. Heillä oli myös mahdollisuus valita vaihtoehto ”ei koske yksiköitäni”, mikäli väittämä ei koskenut lähiesihenkilön perhepäivähoitajia. Nämä vastaukset on merkitty tässä tulosten tarkastelussa puuttuvaksi tiedoksi, minkä vuoksi vastaajien määrä eri väittämissä vaihtelee ($n = 102-117$). Lisäksi väittämää ”*perhepäivähoitajille laadittiin yhteiset periaatteet tukea tarvitsevien, kotihoitoon siirtyneiden lasten tuen toteuttamisesta*” vain niiden lähiesihenkilöiden vastausten osalta ($n = 45$), joiden perhepäivähoitajien varhaiskasvatukseen osallistui tuen tarpeisia lapsia.

Useat perhepäivähoidon lähiesihenkilöt raportoivat alaisuudessaan toimivien perhepäivähoitajien toimipisteen tai työnkuvan muutoksesta. Perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä 13,5 % raportoi, että perhepäivähoidon toimintaa oli siirretty päiväkotiin (taulukko 7). Esihenkilöistä 18,6 % vastasi lisäksi, että perhepäivähoitajia oli siirtynyt työskentelemään päiväkotiin. Viidennes (21,4 %) lähiesihenkilöistä ilmoitti alaisuudessaan toimineen perhepäivähoitajan / -hoitajien siirtyneen toisiin tehtäviin, esimerkiksi kotipalveluihin. Lisäksi kaikkiaan 13,3 % lähiesihenkilöistä ilmoitti alaisuudessaan toimineen vähintään yhden perhepäivähoitajan lopettaneen toimintansa.

Suurin osa perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä raportoi perhepäivähoitajien toiminnan muuttuneen. Tyypillisimmin perhepäivähoitajien välistä yhteistoimintaa rajoitettu (74,8 %) ja ulkona järjestettävää toimintaa oli lisätty (70,4 %). Koulutusta poikkeustilan aikana perhepäivähoitajat saivat päiväkodin työntekijöihin nähden harvemmin. Joka viides (19,3 %) perhepäivähoidon lähiesihenkilö vastasi, että hänen alaisuudessaan toimiville perhepäivähoitajille oli järjestetty koulutusta koronapandemiaan liittyen. Lisäksi reilu kymmenes (12,3 %) kertoi alaisuudessaan toimivien perhepäivähoitajien saaneen koulutusta digitaalitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi.

Perhepäivähoitajille oli useimmiten laadittu yhteiset periaatteet yhteydenpidosta kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa (47,4 %), kun taas varhaiskasvatuksen tarjoamisesta kotiin jääneille lapsille (22,5 %) ja tukea tarvitsevien, kotihoitoon siirtyneiden lasten tuen toteuttamisesta (20,0 %) laadittiin yhteiset toimintatavat huomattavasti harvemmin.

Taulukko 7. Perhepäivähoidossa tehdyt toimenpiteet poikkeustilan aikana

	Kyllä %	Ei %
Perhepäivähoidon toiminta tai osa siitä siirtyi päiväkodin tiloihin (<i>n</i> = 111)	13,5	86,5
Perhepäivähoitaja/-hoitajia siirtyi työskentelemään päiväkotiin (esim. omat hoitolapset siirtyivät kotihoitoon) (<i>n</i> = 113)	18,6	81,4
Perhepäivähoitaja/-hoitajia siirtyi toisiin tehtäviin (esim. kotipalvelut) (<i>n</i> = 117)	21,4	78,6
Osa perhepäivähoitajista lopetti toimintansa (<i>n</i> = 113)	13,3	86,7
Ulkona järjestettävää toimintaa lisättiin (<i>n</i> = 115)	70,4	29,6
Perhepäivähoitajien välistä yhteistoimintaa rajoitettiin (<i>n</i> = 111)	74,8	25,2
Perhepäivähoitajille suunnitellut koulutukset peruttiin tai siirrettiin (<i>n</i> = 113)	85,8	14,2
Perhepäivähoitajille järjestettiin koulutusta koronapandemiaan liittyen (<i>n</i> = 114)	19,3	80,7
Perhepäivähoitajille järjestettiin koulutusta digitaitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi (<i>n</i> = 114)	12,3	87,7
Varhaiskasvatuksen tarjoamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet (<i>n</i> = 111)	22,5	77,5
Perhepäivähoitajille laadittiin yhteiset periaatteet yhteydenpidosta vanhempien kanssa (<i>n</i> = 116)	47,4	52,6
Perhepäivähoitajille laadittiin yhteiset periaatteet tukea tarvitsevien, kotihoitoon siirtyneiden lasten tuen toteuttamisesta (<i>n</i> = 45)	20,0	80,0

4.6 Etävarhaiskasvatuksen ja -esiopetuksen tarjoaminen sekä niihin liittyvät ohjeistukset

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tarjoaminen kotiin jääneille lapsille

Lasten siirtyminen kotihoitoon aiheutti osassa kunnista muutoksia varhaiskasvatus- ja esiopetuspalveluiden toteuttamisessa. Uudenlaisen kysymyksen muodosti mahdollisten etäpalvelujen tarjoaminen kotiin jääneille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Hieman alle puolet (47,7 %) päiväkotien ja neljännes (25,2 %) perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä raportoi, että kotiin jääneille lapsille tarjottiin varhaiskasvatusta kevään poikkeusolojen aikana (taulukko 8).

Esiopetusta sen sijaan tarjottiin kotiin jääneille lapsille selvästi useammin. Niiden päiväkotien osalta ($n = 414$), joissa esiopetusta järjestettiin, 87,4 % päiväkotien lähiesihenkilöistä raportoi, että kotiin jääneille, esiopetuksen piiriin kuuluville lapsille järjestettiin esiopetusta.

Varhaiskasvatuspalvelun muoto (päiväkoti vs. perhepäivähoito) tai varhaiskasvatuspalvelun tarjoaja (kunnallinen vs. yksityinen päiväkotitoiminta) oli yhteydessä siihen, tarjosiko päiväkotitoiminta varhaiskasvatusta tai esiopetusta kotiin jääneille lapsille. Varhaiskasvatuspalvelun muodon ja etävarhaiskasvatuksen tarjoamisen välinen yhteys (taulukko 8) oli tilastollisesti merkitsevä siten, että päiväkodeissa (47,7 %) järjestettiin varhaiskasvatusta kotiin jääneille lapsille useammin kuin perhepäivähoitossa (25,2 %). Palveluntarjoaja oli yhteydessä etävarhaiskasvatuksen tarjoamiseen siten, että yksityisissä päiväkodeissa (64,2 %) tarjottiin varhaiskasvatusta kotiin jääneille lapsille useammin kuin kunnallisissa päiväkodeissa (44,5 %). Etäesiopetuksen tarjoamisessa eroja ei havaittu palveluntarjoajien välillä. Myöskään kuntaryhmien ja kotiin jääneille lapsille varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen tarjoamisen välillä ei löydetty yhteyttä.

Taulukko 8. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tarjoaminen kotiin jääneille lapsille

	Kyllä %	Ei %	<i>p</i> -arvo
<i>Varhaiskasvatus</i>			
Kaikki päiväkodit ($n = 662$)	47,7	52,3	< ,001
Perhepäivähoito ($n = 119$)	25,2	74,8	
Esiopetus ($n = 414$)	87,4	12,6	
<i>Varhaiskasvatus päiväkodissa</i>			
Kunnalliset päiväkodit ($n = 553$)	44,5	55,5	< ,001
Yksityiset päiväkodit ($n = 109$)	64,2	35,8	
<i>Esiopetus</i>			
Kunnalliset päiväkodit ($n = 357$)	86,3	13,7	,073
Yksityiset päiväkodit ($n = 57$)	94,7	5,3	

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tarjoaminen suhteessa kuntien ja yksityisten palveluntarjoajien ohjeistuksiin

Etävarhaiskasvatuksen ja -esiopetuksen järjestäminen oli yhteydessä siihen, oliko kunta tai yksityinen palveluntarjoaja antanut asiaa koskevan ohjeistuksen. Tyypillisimmin etävarhaiskasvatusta järjestettiin niissä päiväkodeissa (34,7 %), joiden lähiesihenkilöt olivat saaneet kunnalta tai yksityiseltä palveluntarjoajalta ohjeet varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille (taulukko 9). Osa päiväkodeista (13,1 %) järjesti etävarhaiskasvatusta myös siitä huolimatta, että ohjeistusta asiasta ei ollut annettu, vaan päätökset etävarhaiskasvatuksesta oli tehty yksikössä. Kaikkiaan etävarhaiskasvatusta tarjottiin siis lähes puolessa kyselyyn osallistuneista päiväkodeista. Joka kymmenes päiväkodin lähiesihenkilö vastasi, että kunta tai yksityinen palveluntarjoaja oli ohjeistanut varhaiskasvatuksen järjestämisestä, mutta päiväkodissa ei tarjottu etävarhaiskasvatusta. Koska kysymyksessä ei kysytty ohjeen sisällöstä, on mahdollista, että osa näistä päiväkodeista on saanut ohjeistuksen, että varhaiskasvatusta ei tarjota kotihoitoon siirtyneille lapsille. Loput päiväkodit (42,2 %) eivät olleet saaneet etävarhaiskasvatusta koskevaa ohjeistusta kunnalta tai yksityiseltä palveluntarjoajalta eivätkä tarjonneet sitä kotiin jääneille lapsille.

Kolme neljästä (75,2 %) esiopetusta tarjoavien päiväkotien lähiesihenkilöistä raportoi, että päiväkodista tarjottiin esiopetusta kotiin jääneille lapsille ja että kunta tai yksityinen palveluntarjoaja oli antanut ohjeistuksen etäesiopetuksen järjestämisestä (taulukko 9). Lisäksi 12,1 prosenttia päiväkodin lähiesihenkilö raportoi etäesiopetusta järjestetyn, vaikkei kunta tai yksityinen palveluntarjoaja ollut antanut asiasta ohjeistusta. Alle kolme prosenttia päiväkotien lähiesihenkilöistä kertoi, että kunta tai yksityinen palveluntarjoaja oli ohjeistanut etäesiopetuksen järjestämisestä, mutta sitä ei järjestetty. Koska kysymyksessä ei kysytty ohjeen sisällöstä, tutkimuksessa ei saatu tietoa millaisen ohjeistuksen lähiesihenkilö on saanut. Lopuissa päiväkodeissa (10,2 %) lähiesihenkilö ei ollut saanut ohjeistusta kunnalta tai yksityiseltä palveluntarjoajalta eikä etäesiopetusta tarjottu kotiin jääneille lapsille. On mahdollista, että niissä päiväkodeissa, joissa etäesiopetusta ei tarjottu, lapset ovat osallistuneet lähiesiopetukseen eikä tarvetta etätoteutukselle ole ollut.

Perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä 15,1 % vastasi kunnan tai yksityisen palveluntarjoajan antaneen ohjeet varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille ja alaisuudessaan toimivien perhepäivähoitajien toteuttaneen varhaiskasvatusta ohjeiden mukaisesti (taulukko 9). Lisäksi joka kymmenes

perhepäivähoitajien lähiesihenkilöistä raportoi perhepäivähoitajien tarjonneen kotiin jääneille lapsille varhaiskasvatusta, vaikka ohjeistusta asiasta ei ollut annettu. Suurin osa perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä kuitenkin vastasi, että varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille ei ollut annettu ohjeita eikä sitä järjestetty (60,5 %). Lisäksi 14 % lähiesihenkilöistä kertoi, että kunta tai yksityinen palveluntarjoaja oli ohjeistanut varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotihoitoon siirtyneille lapsille, mutta sitä ei järjestetty. Koska kysymyksessä ei kysytty ohjeen sisällöstä, on mahdollista, että osa perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä on saanut ohjeistuksen, että varhaiskasvatusta ei tarjota kotihoitoon siirtyneille lapsille.

Taulukko 9. Kunnan tai yksityisen palveluntarjoajan antamien ohjeistusten yhteys varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämiseen kotiin jääneille lapsille

	Tarjottiin %	Ei tarjottu %	p-arvo
Päiväkodin varhaiskasvatus (n = 658)			<,001
Ei ohjeistusta	13,1	42,2	
Ohjeistus	34,7	10,0	
Esiopetus (n = 412)			<,001
Ei ohjeistusta	12,1	10,2	
Ohjeistus	75,2	2,4	
Perhepäivähoidon varhaiskasvatus (n = 119)			<,001
Ei ohjeistusta	10,1	60,5	
Ohjeistus	15,1	14,3	

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Ohjeiden antamisen ja palvelumuodon sekä kuntaluokkien välillä havaittiin tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä. Nämä yhteydet ilmenivät siten, että ohjeita varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille annettiin useammin päiväkotien lähiesihenkilöinä toimiville (44,7 %) kuin perhepäivähoidon lähiesihenkilöinä toimiville (29,4 %) (taulukko 10). Lisäksi eroja ohjeiden antamisessa oli kuntaluokittain siten, että kaupunkimaisissa kunnissa (46,3 %) annettiin ohjeita varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille useammin kuin maaseutumaisissa kunnissa (35,5 %) (taulukko 11).

Taulukko 10. Kunnan tai yksityisen palveluntarjoajan antamat ohjeistukset kotiin jääneiden lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä palvelumuodotain tarkasteltuna

Kunta tai yksityinen palveluntarjoaja ohjeisti...	Päiväkodit (n = 658)		Perhepäivähoito (n = 119)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
...varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille	44,7	55,3	29,4	70,6	,002

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Taulukko 11. Varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöille annetut ohjeistukset kotiin jääneiden lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä kuntaryhmittäin tarkasteltuna

Kunta tai yksityinen palveluntarjoaja ohjeisti...	Kaupunkimaiset kunnat (n = 419)		Taajaan asutut kunnat (n = 159)		Maaseutumaiset kunnat (n = 186)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
...varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille	46,3	53,7	41,5	58,5	35,5	64,5	,043

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Kuntien ja yksityisten palveluntarjoajien ohjeistukset tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä sekä yhteydenpidosta kotiin jääneiden lasten perheisiin

Seuraavaksi tarkastellaan, ohjeistivatko kunnat ja yksityiset palveluntarjoajat tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä kotiin jääneille lapsille tai yhteydenpidosta kotiin jääneiden lasten vanhempien ja huoltajien kanssa. Tarkastelussa vertaillaan varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöiden vastauksia varhaiskasvatuksen palvelumuodon, kuntaryhmituksen sekä palveluntarjoajan mukaan.

Useimmiten kunnat ja yksityiset palveluntarjoajat ohjeistivat päiväkotija yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempiin (80,0 %) (taulukko 12). Kotiin jääneiden, tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä oli

annettu ohjeita yli puolelle (58,1 %) päiväkotien lähiesihenkilöistä. Perhepäivähoitajien lähiesihenkilöt olivat saaneet useimmiten ohjeita yhteydenpidosta kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa (57,1 %). Vain hieman yli kolmannes perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä oli saanut ohjeita tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä (36,1 %).

Verratessa keskenään päiväkotien ja perhepäivähoitajien lähiesihenkilöiden saamia ohjeistuksia, havaittiin yhteys palvelumuodon ja annettujen ohjeiden välillä (taulukko 12). Tämä tilastollisesti merkitsevä yhteys ilmeni siten, että päiväkotien lähiesihenkilöt olivat perhepäivähoidon lähiesihenkilöitä useammin saaneet kunnilta tai yksityisiltä palveluntarjoajilta ohjeistuksia sekä kotiin jääneiden lasten vanhempiin yhteyden pitämisestä että kotiin jääneiden, tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä.

Taulukko 12. Kunnan tai yksityisen palveluntarjoajan antamat ohjeistukset kotiin jääneiden lasten tuen palveluiden järjestämisestä sekä yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempiin

Kunta tai yksityinen palveluntarjoaja ohjeisti...	Päiväkodit (n = 652-659)		Perhepäivähoito (n = 119)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
...yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa	80,0	20,0	57,1	42,9	< ,001
...kotiin jääneiden, tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä	58,1	41,9	36,1	63,9	< ,001

Seuraavaksi tarkasteltiin, onko ohjeiden antamisessa ollut eroa eri kuntaryhmien välillä, kun tarkastellaan sekä päiväkotien että perhepäivähoitajien lähiesihenkilöiden vastauksia (taulukko 13). Kotiin jääneiden lasten vanhempiin yhteyden pitämisen sekä kuntaryhmien välillä havaittiin tilastollisesti merkitsevä yhteys. Kaupunkimaisissa kunnissa työskentelevät varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöt olivat saaneet maaseutumaisissa kunnissa työskenteleviä useammin ohjeistuksia vanhempien kanssa yhteydenpitoa koskien.

Taulukko 13. Varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöille annetut ohjeistukset kotiin jääneiden lasten tuen palveluiden järjestämisestä sekä yhteyden pitämisestä kotihoitoon siirtyneiden lasten vanhempien kanssa kuntaryhmitäin tarkasteltuna

Kunta tai yksityinen palveluntarjoaja ohjeisti...	Kaupunkimaiset kunnat (n = 415-419)		Taajaan asutut kunnat (n = 157-160)		Maaseutumaiset kunnat (n = 186)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
...yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa	84,5	15,5	73,8	26,3	62,9	37,1	< ,001
...kotiin jääneiden, tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä	57,6	42,4	52,9	47,1	52,2	47,8	,367

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Tarkasteltaessa kuntien ja yksityisen palveluntarjoajien antamia ohjeistuksia päiväkodista kotiin jääneiden lasten tuen palveluiden järjestämisestä sekä yhteyden pitämisestä lasten vanhempiin kuntaryhmittäen havaittiin, että ainoastaan yhteydenpitoa koskevan ohjeistuksen ja kuntatyyppin välillä oli tilastollisesti merkitsevä yhteys (taulukko 14). Kaupunkimaisissa kunnissa työskentelevät päiväkodin lähiesihenkilöt olivat saaneet tyypillisemmin ohjeita yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa (85,5 %) kuin maaseutumaisissa kunnissa (67,9 %) työskentelevät. Perhepäivähoidon saamien ohjeistusten ja kuntaryhmien välillä ei havaittu tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä.

Taulukko 14. Päiväkodeille annetut ohjeistukset kotiin jääneiden lasten tuen palveluiden järjestämisestä sekä yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempiin kanssa kuntaryhmittäin tarkasteltuna

Kunta tai yksityinen palveluntarjoaja ohjeisti...	Kaupunkimaiset kunnat (n = 383-387)		Taajaan asutut kunnat (n = 125-128)		Maaseutumaiset kunnat (n = 134)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
...yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa	85,5	14,5	77,3	22,7	67,9	32,1	<.001
...kotiin jääneiden, tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä	59,5	40,5	56,8	43,2	57,5	42,5	,829

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Kun tarkasteltiin palveluntarjoajan ja ohjeistusten välisiä yhteyksiä, havaittiin, että julkiset ja yksityiset palveluntarjoajat erosivat toisistaan siinä, miten ne olivat antaneet ohjeita yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempiin ja kotiin jääneiden, tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä (taulukko 15). Kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevät lähiesihenkilöt olivat saaneet yksityisissä päiväkodeissa työskenteleviä lähiesihenkilöitä useammin ohjeita yhteyden pitämisestä lasten vanhempien kanssa sekä tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä, kun lapsi oli jäänyt kotiin.

Taulukko 15. Päiväkodeille annetut ohjeistukset kotiin jääneiden lasten tuen palveluiden järjestämisestä sekä yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempiin palveluntarjoajan mukaan

Kunta tai yksityinen palveluntarjoaja ohjeisti...	Kunnalliset päiväkodit (n = 547-551)		Yksityiset päiväkodit (n = 105-108)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
...yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa	82,4	17,6	67,6	32,4	< ,001
...kotiin jääneiden, tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä	62,0	38,0	38,1	61,9	< ,001

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

4.7 Valtiohallinnon antamat ohjeistukset

Varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöt arvioivat valtiohallinnon varhaiskasvatuksen pandemian aikaista toimintaa koskevien ohjeiden riittävyttä, selkeyttä ja ajoitusta viisiportaisella asteikolla (1 = täysin eri mieltä.. 5 = täysin samaa mieltä). Päiväkotien lähiesihenkilöiden mielipiteet valtiohallinnon antamista ohjeista vaihtelivat (taulukko 16). Enemmistö (54,4 %) päiväkotien lähiesihenkilöistä arvioi annetut ohjeet riittäviksi, kun taas 35,8 % oli päinvastaista mieltä. Enemmistön päiväkotien lähiesihenkilöistä (56,9 %) koki myös, että ohjeet annettiin riittävän nopeasti, kun taas noin kolmannes (32,2 %) näki ohjeiden antamisen ajoituksessa olleen parannettavaa. Ohjeiden selkeyden osalta vastaukset jakoutuivat kahtia. Vähemmistö päiväkotien esihenkilöistä (42,7 %) piti ohjeita selkeinä, kun taas hieman suurempi osuus (46,3 %) arvioi ne epäselviksi. Noin joka kymmenes päiväkotien esihenkilöistä ei osannut ottaa kantaa ohjeiden riittävyteen, selkeyteen tai niiden ajoitukseen.

Myös perhepäivähoidon lähiesihenkilöt arvioivat valtiohallinnon antamat ohjeet pääosin riittäviksi ja olivat tyytyväisiä niiden ajoitukseen (taulukko 16). Perhepäivähoidon lähiesihenkilöiden mielipiteet jakoutuivat ohjeiden selkeyden suhteen: hieman alle puolet vastaajista piti ohjeita epäselvinä ja lähes yhtä suuri joukko arvioi ohjeiden olleen selkeitä. Päiväkotien ja perhepäivähoidon esihenkilöiden arviot valtiohallinnon ohjeistuksista eivät eronneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi.

Taulukko 16. Varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöiden arviot valtiohallinnon viestinnän riittävydestä, ajoituksesta sekä selkeydestä

	Eri mieltä ^a %	En samaa enkä eri mieltä %	Samaa mieltä ^b %	<i>p</i> -arvo
<i>Ohjeet olivat riittäviä</i>				,550
Päiväkotien lähiesihenkilöt (<i>n</i> = 662)	35,8	9,8	54,4	
Perhepäivähoidon lähiesihenkilöt (<i>n</i> = 118)	32,2	12,7	55,1	
<i>Ohjeet annettiin riittävän nopeasti</i>				,299
Päiväkotien lähiesihenkilöt (<i>n</i> = 661)	32,2	10,9	56,9	
Perhepäivähoidon lähiesihenkilöt (<i>n</i> = 118)	25,4	13,6	61,0	
<i>Ohjeet olivat selkeitä</i>				,824
Päiväkotien lähiesihenkilöt (<i>n</i> = 661)	46,3	11,0	42,7	
Perhepäivähoidon lähiesihenkilöt (<i>n</i> = 119)	46,2	9,2	44,5	

^a Yhdistetty vaihtoehdot "täysin eri mieltä" ja "jokseenkin ei mieltä"

^b Yhdistetty vaihtoehdot "jokseenkin samaa mieltä" ja "täysin samaa mieltä"

Seuraavaksi tarkasteltiin, oliko kuntaryhmällä yhteyttä varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöiden arvioihin valtionhallinnon ohjeiden riittävydestä, selkeydestä ja niiden ajoituksesta. Kaupunkimaisten kuntien lähiesihenkilöt olivat muita useammin täysin samaa mieltä ohjeiden riittävydestä (taulukko 17). Taajaan asuttujen kuntien lähiesihenkilöt taas arvioivat tyypillisesti ohjeiden antamisen nopeutta kielteisesti. Taajaan asuttujen kuntien lähiesihenkilöt ottivat muita useammin kantaa ohjeiden riittävyteen ja ajoitukseen. Sen sijaan maaseutumaisten kuntien lähiesihenkilöt ottivat harvimmin kantaa ohjeiden antamisen ajoitukseen.

Taulukko 17. Varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöiden arviot valtionhallinnon viestinnän riittävydestä, ajoituksesta sekä selkeydestä

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa mieltä enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	p-arvo
	%	%	%	%	%	
<i>Ohjeet olivat riittäviä (n = 767)</i>						,036
Kaupunkimaiset kunnat	6,0	26,5	10,5	43,7	13,4	
Taajaan asutut kunnat	4,3	34,4	5,5	48,5	7,4	
Maaseutumaiset kunnat	6,5	30,8	14,1	40,5	8,1	
<i>Ohjeet annettiin riittävän nopeasti (n = 766)</i>						,007
Kaupunkimaiset kunnat	7,9	22,0	10,3	46,7	13,2	
Taajaan asutut kunnat	5,5	30,7	6,1	49,1	8,6	
Maaseutumaiset kunnat	5,9	23,2	18,4	42,7	9,7	
<i>Ohjeet olivat selkeitä (n = 767)</i>						,171
Kaupunkimaiset kunnat	12,0	33,0	12,0	33,3	9,8	
Taajaan asutut kunnat	9,2	41,1	5,5	37,4	6,7	
Maaseutumaiset kunnat	11,3	33,9	12,9	35,5	6,5	

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Tarkasteltaessa päiväkotipalveluntarjoajan yhteyttä valtionhallinnon antamiin ohjeisiin havaittiin palveluntarjoajalla ja lähiesihenkilöiden arvioilla ohjeiden riittävydestä ja selkeydestä olevan yhteyksiä. Nämä yhteydet ilmenivät tilastollisesti merkitsevästi siten, että yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöt kokivat ohjeet riittävimiksi ja selkeämmiksi kuin kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöt (taulukko 18).

Taulukko 18. Kunnallisten ja yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöiden arviot valti-
onhallinnon viestinnän riittävydestä, ajoituksesta sekä selkeydestä

	Täysin eri mieltä	Jokseen- kin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	p-arvo
	%	%	%	%	%	
<i>Ohjeet olivat riittäviä</i>						
Kunnallinen päiväkotiki (n = 553)	5,4	31,5	10,3	43,2	9,6	,015
Yksityinen päiväkotiki (n = 109)	8,3	22,0	7,3	43,1	19,3	
<i>Ohjeet annettiin riittävän nopeasti</i>						
Kunnallinen päiväkotiki (n = 552)	6,7	25,5	11,2	45,3	11,2	,435
Yksityinen päiväkotiki (n = 109)	10,1	22,0	9,2	43,1	15,6	
<i>Ohjeet olivat selkeitä</i>						
Kunnallinen päiväkotiki (n =553)	11,0	36,0	11,9	33,8	7,2	,013
Yksityinen päiväkotiki (n = 109)	15,7	26,9	6,5	36,1	14,8	

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

4.8 Varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta tarjottu tuki kotihoitoon jääneille lapsille ja heidän perheilleen

Tuki kotihoitoon siirtyneille lapsille

Kotihoitoon siirtyneille lapsille tarjottua tukea selvitettiin kysymällä lähiesihenkilöiltä yhteydenpidosta lapseen sekä etävarhaiskasvatuksen ja ruokailujen tarjoamisesta lapsille. Analyysissä tuen tarjoamista tarkasteltiin erikseen päiväkotien ja perhepäivähoidon varhaiskasvatusikäisten, eli alle esiopetusikäisten lasten, sekä esiopetusikäisten lasten osalta. Esiopetusikäisille tarjottua tukea tarkasteltiin vain niiden päiväkotien osalta, joissa esiopetusta tarjottiin.

Siitä huolimatta, että päiväkotien lähiesihenkilöistä alle puolet (47,7 %) vastasi kotihoitoon siirtyneille lapsille järjestetyn varhaiskasvatusta, suurin osa (86,3 %) heistä raportoi kotihoitoon siirtyneitä lapsia tuetun jollain tavalla.

Toisin sanoen hieman yli joka kymmenes (13,4 %) vastaaja ei raportoinut mitään kysymyksiin, jossa tiedusteltiin päiväkodin ja kotiin jääneiden lasten välisestä yhteydenpidosta, varhaiskasvatustoimintaa korvaavasta toiminnasta (esim. kotiin haettavat tehtäväpaketit) tai muusta tuesta (esim. ateriatuki).

Kotiin jääneisiin lapsiin pidettiin yhteyttä viestein sekä puhelinkeskusteluin (taulukko 19). Lisäksi kotihoitoon siirtyneille lapsille järjestettiin varhaiskasvatusta tai esiopetusta korvaavaa toimintaa erilaisin tavoin. Esiopetuksen piiriin kuuluville lapsille tarjottiin useimmiten mahdollisuutta hakea kotiin puuhapusseja ja tehtäväpaketteja (56,9 %). Noin puolet päiväkodeista raportoi myös, että esiopetusikäisille tarjottiin ohjattua toimintaa videon välityksellä (51,0 %) ja mahdollisuutta hyödyntää itsenäisesti erilaisia päiväkodin järjestämiä toimintamahdollisuuksia, kuten liikuntarasteja (49,0 %). Lisäksi reilu kolmannes päiväkodeista järjesti esiopetusikäisille lapsille vapaamuotoisia videotapaamisia (36,3 %).

Noin joka kolmannelta päiväkodista tarjottiin varhaiskasvatusikäisille lapsille mahdollisuutta hakea puuhapusseja tai tehtäväpaketteja (34,2 %) tai osallistua ohjattuun toimintaan videovälitteisesti (33,6 %). Lisäksi lapsille järjestettiin toimintamahdollisuuksia (40,2 %), kuten liikuntarasteja, joita perheet pystyivät hyödyntämään itsenäisesti. Joka viidennessä päiväkodissa (19,8 %) lapsille järjestettiin vapaamuotoisia videotapaamisia. Perhepäivähoidon lapsille vastaavaa toimintaa järjestettiin huomattavasti harvemmin. Vain reilu kymmenes perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä raportoi, että perhepäivähoidosta on tarjottu mahdollisuutta hakea puuhapusseja tai tehtäväpaketteja (13,4 %), osallistua ohjattuun toimintaan videovälitteisesti (12,6 %) tai itsenäisesti hyödynnettäviä toimintamahdollisuuksia (12,6 %). Lisäksi alle kymmenes vastaaja kertoi perhepäivähoitajien järjestäneen vapaamuotoisia videotapaamisia (8,4 %).

Pieni osa päiväkotien varhaiskasvatuksen (9,8 %), perhepäivähoidon (5,0 %) sekä esiopetuksen (10,1 %) lähiesihenkilöistä raportoi, että kotiin jääneille lapsille tarjottiin mahdollisuus valvottuun ulkoiluun, joka toteutettiin esimerkiksi päiväkodin pihalla tai metsäretkellä.

Vain harvassa päiväkodissa kotiin jääneille lapsille tarjottiin lounasruokaa päiväkodin tiloissa tai mahdollisuus hakea kotiin haettavia ruokapaketteja. Sen sijaan noin kolmannes lähiesihenkilöistä raportoi esiopetusikäisille lapsille tarjotun kotiin haettavia ruokapaketteja.

Taulukko 19. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tarjoama tuki kotihoitoon jääneille lapsille poikkeustilan aikana

	Varhaiskasvatus päiväkodissa (n = 662)		Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa (n = 119)		Esiopetus (n = 408)	
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %
Kotiin jääneille lapsille tarjottiin mahdollisuus valvottuun ulkoiluun (esimerkiksi päiväkodin pihalla, metsäretkillä /tms.)	9,8	90,2	5,0	95,0	10,1	89,7
Lapsille tarjottiin lounasruokaa päiväkodin tiloissa	0,8	99,2	-	-	1,2	98,8
Lapsille tarjottiin kotiin haettavia ruokapaketteja	4,5	95,5	4,2	95,8	30,9	69,1
Perheiden oli mahdollista hakea päiväkodista puuhapusseja tai tehtäväpaketteja	34,2	65,8	13,4	86,6	56,9	43,1
Lapsille järjestettiin ohjattua toimintaa videon välityksellä (esim. laulu- tai lukuhetkiä, aamupiiritointia)	33,6	66,4	12,6	87,4	51,0	49,0
Lapsille järjestettiin vapaamuotoisia videotapaamisia	19,8	80,2	8,4	91,6	36,3	63,7
Lapsille lähetettiin postin välityksellä kirje- tai korttitervehdyksiä	30,7	69,3	16,8	83,2	38,2	61,8
Lapsille lähetettiin sähköisesti tervehdyksiä	51,4	48,6	39,5	60,5	65,9	34,1
Lapsille soitettiin	40,2	59,8	35,3	64,7	56,1	43,9
Lapsille ja perheille järjestettiin toimintamahdollisuuksia, joita perheet pystyivät itsenäisesti hyödyntämään (esim. liikuntarasteja)	40,2	59,8	12,6	87,4	49,0	51,0

Seuraavaksi tarkasteltiin, oliko palvelumuodolla yhteyttä siihen, millaista tukea kotiin jääneille lapsille tarjottiin. Ne alle esiopetusikäiset lapset, jotka osallistuivat varhaiskasvatukseen päiväkodeissa, saivat enemmän mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen omaiseen toimintaan kuin perhepäivähoitoon osallistuvat lapset (taulukko 20). Lisäksi päiväkodeista pidettiin kotiin jääneisiin lapsiin monipuolisimmin yhteyttä. Nämä erot ilmenevät tilastollisesti merkitsevästi siten, että päiväkodin varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten oli useammin mahdollista hakea päiväkodista puuhapusseja tai tehtäväpaketteja sekä osallistua ohjattuun toimintaan videovälitteisesti perhepäivähoitoon osallistuviin lapsiin nähden. Lisäksi päiväkotien varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille

järjestettiin useammin vapaamuotoisia videotapaamisia sekä perheiden vapaasti hyödynnettäviä toimintamahdollisuuksia kuin perhepäivähoidon lapsille. Myös sähköisiä tai postin välityksellä lähetettyjä tervehdyksiä lähetettiin tyypillisemmin päiväkotien kuin perhepäivähoidon lapsille. Päiväkodin ja perhepäivähoidon etävarhaiskasvatuksen toteuttamisen erot voivat osittain johtua siitä, että tyypillisesti pienet, alle kolmevuotiaat, lapset korostuvat perhepäivähoidon asiakaskunnassa eikä verkkovälitteiset toimintatuokiot tällöin palvele näitä lapsia.

Taulukko 20. Päiväkotien ja perhepäivähoidon tarjoama tuki kotihoitoon jääneille lapsille poikkeustilan aikana

	Varhaiskasvatus päiväkodissa (n = 662)		Varhaiskasvatus perhepäivähoi- dossa (n = 119)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Kotiin jääneille lapsille tarjottiin mahdollisuus valvottuun ulkoiluun (esimerkiksi päiväkodin pihalla, metsäretkillä /tms.)	9,8	90,2	5,0	95,0	,097
Lapsille tarjottiin kotiin haettavia ruokapaketteja	4,5	95,5	4,2	95,8	,884
Perheiden oli mahdollista hakea päiväkodista puuhapusseja tai tehtäväpaketteja	34,2	65,8	13,4	86,6	< ,001
Lapsille järjestettiin ohjattua toimintaa videon välityksellä (esim. laulu- tai lukuhetkiä, aamupiiritoimintaa)	33,6	66,4	12,6	87,4	< ,001
Lapsille järjestettiin vapaamuotoisia videotapaamisia	19,8	80,2	8,4	91,6	,003
Lapsille lähetettiin postin välityksellä kirje- tai korttitervehdyksiä	30,7	69,3	16,8	83,2	,002
Lapsille lähetettiin sähköisesti tervehdyksiä	51,4	48,6	39,5	60,5	,017
Lapsille soitettiin	40,2	59,8	35,3	64,7	,316
Lapsille ja perheille järjestettiin toimintamahdollisuuksia, joita perheet pystyivät itsenäisesti hyödyntämään (esim. liikuntarasteja)	40,2	59,8	12,6	87,4	< ,001

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Päiväkotien kotiin jääneille, alle esiopetusikäisille lapsille tarjoama tuki vaihteli kuntaryhmittäin. Nämä yhteydet olivat tilastollisesti merkitseviä siten, että

kaupunkimaisissa kunnissa tarjottiin kotiin jääneille lapsille mahdollisuus valvottuun ulkoiluun esimerkiksi päiväkodin pihalla tai metsäretkellä useammin kuin maaseutumaisissa kunnissa (taulukko 21). Lisäksi kaupunkimaisissa kunnissa soitettiin kotihoitoon siirtyneille lapsille useammin kuin maaseutumaisissa kunnissa. Maaseutumaisissa kunnissa järjestettiin muita harvemmin kotiin jääneille lapsille toimintaa videon välityksellä. Sen sijaan kotiin haettavia ruokapaketteja tarjottiin lapsille useammin maaseutumaisissa kunnissa.

Taulukko 21. Päiväkotien tarjoama tuki kotihoitoon jääneille 0–5-vuotiaille lapsille poikkeustilan aikana kuntaryhmittäin tarkasteltuna

	Kaupunkimaiset kunnat (n = 372)		Taajaan asutut kunnat (n = 121)		Maaseutumaiset kunnat (n = 121)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Kotiin jääneille lapsille tarjottiin mahdollisuus valvottuun ulkoiluun (esimerkiksi päiväkodin pihalla, metsäretkillä /tms.)	12,4	87,6	8,3	91,7	4,1	95,9	,025
Lapsille tarjottiin lounasruokaa päiväkodin tiloissa	0,8	99,2	0,8	99,2	0,8	99,2	*
Lapsille tarjottiin kotiin haettavia ruokapaketteja	3,2	96,8	4,1	95,9	9,1	90,9	,026
Perheiden oli mahdollista hakea päiväkodista puuhapusseja tai tehtäväpaketteja	36,0	64,0	34,7	65,3	29,8	70,2	,452
Lapsille järjestettiin ohjattua toimintaa videon välityksellä (esim. laulu- tai lukuhetkiä, aamupiiritointia)	37,1	62,9	33,9	66,1	24,8	75,2	,046
Lapsille järjestettiin vapaamuotoisia videotapaamisia	22,0	78,0	16,5	83,5	17,4	82,6	,300
Lapsille lähetettiin postin välityksellä kirje- tai korttitervehdyksiä	29,8	70,2	33,9	66,1	28,9	71,1	,647
Lapsille lähetettiin sähköisesti tervehdyksiä	53,2	46,8	46,3	53,7	52,1	47,9	,412
Lapsille soitettiin	45,4	54,6	34,7	65,3	28,9	71,1	,002
Lapsille ja perheille järjestettiin toimintamahdollisuuksia, joita perheet pystyivät itsenäisesti hyödyntämään (esim. liikuntaras- teja)	43,5	56,5	38,0	62,0	32,2	67,8	,075

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi.

Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

* väittämän osalta taustaoletukset eivät toteutuneet eikä ristiintaulukointia voitu toteuttaa

Esiopetusikäisille lapsille tarjottu tuki oli myös tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kuntaryhmään siten, että taajaan asutuissa kunnissa tarjottiin kotiin haettavia ruokapaketteja useammin kuin kaupunkimaisissa kunnissa (taulukko 22). Muiden tukimuotojen osalta kuntaryhmien välillä ei tullut esiin tilastollisesti merkitseviä eroja.

Taulukko 22. Esiopetuksen tarjoama tuki kotihoitoon jääneille lapsille poikkeustilan aikana kuntaryhmittäin tarkasteltuna

	Kaupunkimaiset kunnat (n = 271)		Taajaan asutut kunnat (n = 85)		Maaseutumaiset kunnat (n = 48)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Lapsille tarjottiin kotiin haettavia ruokapaketteja *	25,8	74,2	41,2	58,8	43,8	56,3	,004

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

* Tämä väittämä oli ainut esiopetusikäisille lapsille suunnatun tuen muoto, joka oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kuntaryhmiin

Tarkasteltaessa päiväkotien alle esiopetusikäisille lapsille tarjoamaa tukea eri palveluntarjoajien välillä havaittiin tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä siten, että yksityiset päiväkodit tarjosivat kotiin jääneille lapsille useammin mahdollisuuksia valvottuun ulkoiluun, kotiin haettavaan puuhapukseen ja tehtäväpaketteihin, ohjattuun videovälitteiseen toimintaan sekä vapaamuotoisiin videotapaamisiin kuin kunnalliset päiväkodit (taulukko 23).

Taulukko 23. Päiväkotien tarjoama tuki kotihoitoon jääneille 0–5-vuotiaille lapsille poikkeustilan aikana palveluntarjoajan mukaan tarkasteltuna

	Kunnalliset päiväkodit (n = 521)		Yksityiset päiväkodit (n = 101)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Kotiin jääneille lapsille tarjottiin mahdollisuus valvottuun ulkoiluun (esimerkiksi päiväkodin pihalla, metsäretkillä /tms.)	8,4	91,6	16,8	83,2	,009
Lapsille tarjottiin lounasruokaa päiväkodin tiloissa	0,4	99,6	3,0	97,0	*
Lapsille tarjottiin kotiin haettavia ruokapaketteja	4,6	95,4	4,0	96,0	*
Perheiden oli mahdollista hakea päiväkodista puuhapusseja tai tehtäväpaketteja	31,9	68,1	46,5	53,5	,004
Lapsille järjestettiin ohjattua toimintaa videon välityksellä (esim. laulu- tai lukuhetkiä, aamupiiritoimintaa)	30,9	69,1	47,5	52,5	,001
Lapsille järjestettiin vapaamuotoisia videotapaamisia	17,9	82,1	29,7	70,3	,006
Lapsille lähetettiin postin välityksellä kirje- tai korttitervehdyksiä	30,3	69,7	32,7	67,3	,640
Lapsille lähetettiin sähköisesti tervehdyksiä	51,1	48,9	53,5	46,5	,657
Lapsille soitettiin	39,7	60,3	42,6	57,4	,594
Lapsille ja perheille järjestettiin toimintamahdollisuuksia, joita perheet pystyivät itsenäisesti hyödyntämään (esim. liikuntarasteja)	41,1	58,9	35,6	64,4	,308

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

* väittämän osalta taustaoletukset eivät toteutuneet eikä ristiintaulukointia voitu toteuttaa

Palveluntarjoajan ja esiopetusikäisille lapsille tarjotun tuen välillä havaittiin tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä siten, että yksityisten päiväkotien lapsille tarjottiin useammin mahdollisuus valvottuun ulkoiluun, kun taas kunnalliset päiväkodit tarjosivat yksityisiä useammin toimintamahdollisuuksia, joita perheet pystyivät itsenäisesti hyödyntämään (taulukko 24).

Taulukko 24. Esiopetuksesta tarjottu tuki kotihoitoon jääneille lapsille poikkeustilan aikana palveluntarjoajan mukaan tarkasteltuna

	Kunnalliset päiväkodit (n = 352)		Yksityiset päiväkodit (n = 56)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Kotiin jääneille lapsille tarjottiin mahdollisuus valvottuun ulkoiluun (esimerkiksi päiväkodin pihalla, metsäretkillä /tms.)	8,5	91,5	21,4	78,6	,003
Lapsille tarjottiin lounasruokaa päiväkodin tiloissa	1,1	98,9	1,8	98,2	*
Lapsille tarjottiin kotiin haettavia ruokapaketteja	31,5	68,5	26,8	73,2	,475
Perheiden oli mahdollista hakea päiväkodista puuhapusseja tai tehtäväpaketteja	57,4	42,6	31,8	46,4	,592
Lapsille järjestettiin ohjattua toimintaa videon välityksellä (esim. laulu- tai lukuhetkiä, aamupiiritoimintaa)	50,3	49,7	55,4	44,6	,481
Lapsille järjestettiin vapaamuotoisia videotapaamisia	34,9	65,1	44,6	55,4	,161
Lapsille lähetettiin postin välityksellä kirje- tai korttitervehdyksiä	39,2	60,8	32,1	67,9	,312
Lapsille lähetettiin sähköisesti tervehdyksiä	66,5	33,5	62,5	37,5	,560
Lapsille soitettiin	56,3	43,8	55,4	44,6	,900
Lapsille ja perheille järjestettiin toimintamahdollisuuksia, joita perheet pystyivät itsenäisesti hyödyntämään (esim. liikuntaraseteja)	51,4	48,6	33,9	66,1	,015

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

* väittämän osalta taustaoletukset eivät toteutuneet eikä ristiintaulukointia voitu toteuttaa

Kotihoitoon siirtyneiden lasten vanhemmille tarjottu tuki

Vanhemmille tarjotun tuen kysymykset käsittelivät yhteydenpitoa vanhempiin, vanhemmille lapsen kanssa toimimiseen ja ohjaamiseen liittyvää tukea sekä vanhempien keskinäistä verkostoitumista. Analyysissä tuen tarjoamista tarkasteltiin erikseen päiväkotien ja perhepäivähoidon varhaiskasvatusikäisten eli alle esiopetusikäisten lasten, sekä esiopetusikäisten lasten osalta. Esiopetusikäisille tarjottua tukea tarkasteltiin vain niiden päiväkotien osalta, joissa esiopetusta tarjottiin.

Päiväkotien varhaiskasvatuksen henkilökunta huomioi perheitä useimmiten tiedustelemalla perheen ja lapsen kuulumisia yksilöllisesti (70,6 %) sekä kehottamalla perheitä olemaan yhteydessä, mikäli he kaipasivat tukea lapsensa kanssa (68,1 %). Vähiten käytettyjä tuen menetelmiä olivat vanhemmille järjestetyt yhteiset videotapaamiset (4,2 %) ja vanhempien keskinäisen verkostoitumisen tukeminen (8,2 %) (taulukko 25).

Esiopetuksen henkilökunta tuki perheitä antamalla vanhemmille neuvoja ja ideoita lapsen päivittäiseen toimintaan (88,2 %), tiedustelemalla perheen ja lapsen kuulumisia (79,2 %), lähettämällä ryhmäkohtaisia, sähköisiä tervehdyksiä (77,2 %) sekä kehottamalla vanhempia olemaan yhteydessä, mikäli he kaipasivat tukea lapsensa kanssa (75,2 %). Vähiten käytetty tuen muoto olivat vanhempien yhteiset videotapaamiset (8,8 %).

Perhepäivähoidon lasten vanhempiin oltiin tyypillisimmin yhteydessä hallinnollisista syistä (58,0 %). Perhepäivähoidon asiakasperheitä huomioitiin usein myös tiedustelemalla yksilöllisesti perheen ja lapsen kuulumisia (52,1 %) sekä kehottamalla vanhempia olemaan yhteydessä, mikäli he kaipasivat tukea lapsensa kanssa (49,6 %). Kysytyistä tuen muodoista harvinaisimpia olivat vanhempien tukeminen lapsen päiväjärjestyksen suunnittelussa (5,0 %) ja vanhempien keskinäisessä verkostoitumisessa (6,7 %). Perhepäivähoidon vanhemmille ei järjestetty lainkaan yhteisiä videotapaamisia, kuten videovälitteisiä vanhempainiltoja.

Taulukko 25. Päiväkotien ja perhepäivähoidon varhaiskasvatuksesta sekä esiopetuksesta kotihoitoon jääneiden lasten vanhemmille tarjottu tuki poikkeustilan aikana

	Varhaiskasvatus, päiväkotiki (n = 637)		Varhaiskasvatus, perhepäivähoito (n = 119)		Esiopetus (n = 408)	
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %
Vanhemmille annettiin neuvoja, ohjeita tai ideoita lapsen päivittäiseen toimintaan (esim. tehtäviä, videolinkkejä)	67,2	32,8	24,4	75,6	88,2	11,8
Päiväkodin henkilökunta auttoi lapsen päiväjärjestyksen suunnittelussa	10,0	90,0	5,0	95,0	14,7	85,3
Vanhempia tuettiin niin, että he pystyivät verkostoitumaan keskenään (esim. luomaan WhatsApp-ryhmän)	8,2	91,8	6,7	93,3	12,7	87,3
Vanhempia kehoitettiin olemaan yhteydessä, mikäli he kaipasivat tukea lapsen kanssa	68,1	31,9	49,6	50,4	75,2	24,8
Vanhemmille ja lapsille lähetettiin ryhmäkohtaisesti tervehdyksiä (esim. sähköpostitse tai Daisyn, Helmin, Wilman tai vastaavan järjestelmän kautta)	60,4	39,6	30,3	69,7	77,2	22,8
Lapsiryhmien vanhemmille järjestettiin yhteisiä tapaamisia videotapaaminen (esim. vanhempainilta)	4,2	95,8	0,0	100,0	8,8	91,2
Perheitä huomioitiin yksilöllisesti tiedustelemalla perheen ja lapsen kuumuksia	70,6	29,4	52,1	47,9	79,2	20,8
Perheisiin oltiin yhteydessä hallinnollista syistä (esim. varhaiskasvatusmaksut)	58,7	41,3	58,0	42,0	54,7	45,3

Tarkasteltaessa vanhemmille tarjottua tukea poikkeustilan aikana varhaiskasvatusmuodon kautta, havaittiin, että palvelumuoto oli tilastollisesti merkittävästi yhteydessä vanhemmille tarjottuun tukeen. Nämä yhteydet ilmenivät siten, että päiväkotien varhaiskasvatukseen osallistuvien alle esiopetusikäisten lasten vanhempia tuettiin useammin kuin perhepäivähoitoon osallistuvien lasten perheitä (taulukko 26). Päiväkotilasten vanhemmille annettiin useammin neuvoja, ohjeita ja ideoita lapsen päivittäiseen toimintaan ja heitä kehoitettiin useammin olemaan yhteydessä, mikäli he kaipasivat tukea lapsensa kanssa. Lisäksi päiväkotilasten vanhemmille lähetettiin useammin ryhmäkohtaisia

sähköisiä tervehdyksiä ja heitä huomioitiin useammin yksilöllisesti tiedustelemalla perheen ja lapsen kuulumisia.

Taulukko 26. Päiväkotien ja perhepäivähoidon varhaiskasvatuksesta kotihoitoon jääneiden lasten vanhemmille tarjottu tuki poikkeustilan aikana

	Varhaiskasvatus, päiväkotiki (n = 637)		Varhaiskasvatus, perhepäivähoito (n = 119)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Vanhemmille annettiin neuvoja, ohjeita tai ideoita lapsen päivittäiseen toimintaan (esim. tehtäviä, videolinkkejä)	67,2	32,8	24,4	75,6	< ,001
Päiväkodin henkilökunta auttoi lapsen päiväjärjestyksen suunnittelussa	10,0	90,0	5,0	95,0	,084
Vanhempia tuettiin niin, että he pystyivät verkostoitumaan keskenään (esim. luomaan WhatsApp-ryhmän)	8,2	91,8	6,7	93,3	,594
Vanhempia kehoitettiin olemaan yhteydessä, mikäli he kaipasivat tukea lapsen kanssa	68,1	31,9	49,6	50,4	< ,001
Vanhemmille ja lapsille lähetettiin ryhmäkohtaisesti tervehdyksiä (esim. sähköpostitse tai Daisyn, Helmin, Wilman tai vastaavan järjestelmän kautta)	60,4	39,6	30,3	69,7	< ,001
Lapsiryhmien vanhemmille järjestettiin yhteisiä tapaamisia videovälitteisesti (Esim. Vanhenpainilta)	4,2	95,8	0,0	100,0	*
Perheitä huomioitiin yksilöllisesti tiedustelemalla perheen ja lapsen kuulumisia	70,6	29,4	52,1	47,9	< ,001
Perheisiin oltiin yhteydessä hallinnollisista syistä (esim. varhaiskasvatusmaksut)	58,7	41,3	58,0	42,0	,882

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

* väittämän osalta taustaoletukset eivät toteutuneet eikä ristiintaulukointia voitu toteuttaa

Myös kuntaryhmän ja päiväkodista kotiin jääneiden alle esiopetusikäisten lasten vanhemmille tarjotun yksilöllisen tuen välillä havaittiin tilastollisesti merkitsevä yhteys. Tämä yhteys ilmeni siten, että kaupunkimaisissa kunnissa perheiden ja lapsen kuulumisia tiedusteltiin useammin kuin maaseutumaisissa kunnissa (taulukko 27).

Taulukko 27. Päiväkodista kotihoitoon jääneiden 0–5 -vuotiaiden lasten vanhemmille tarjottu tuki poikkeustilan aikana kuntaryhmittäin tarkasteltuna

	Kaupunkimaiset kunnat (n = 377)		Taajaan asutut kunnat (n = 124)		Maaseutumaiset kunnat (n = 127)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Perheitä huomioitiin yksilöllisesti tiedustelemalla perheen ja lapsen kuulumisia*	75,3	24,7	69,4	30,6	58,3	41,7	,001

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

* Tämä väittämä oli ainut perheille suunnatun tuen muoto, joka oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kuntaryhmiin

Lisäksi päiväkodista kotihoitoon siirtyneiden alle esiopetusikäisten lasten vanhemmille tarjotun tuen ja palveluntarjoajan välillä havaittiin tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä. Yksityisten päiväkotien lasten vanhempia tuettiin useammin keskinäisessä verkostoitumisessa kuin kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä olleiden lasten vanhempia (taulukko 28). Lisäksi yksityisistä päiväkodeista oltiin vanhempiin useammin yhteydessä hallinnollisista syistä, esimerkiksi varhaiskasvatusmaksujen vuoksi.

Taulukko 28. Päiväkotien tarjoama tuki kotihoitoon jääneiden 0–5-vuotiaiden lasten vanhemmille poikkeustilan aikana palveluntarjoajan mukaan tarkasteltuna

	Kunnalliset päiväkodit (n = 533)		Yksityiset päiväkodit (n = 104)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Vanhemmille annettiin neuvoja, ohjeita tai ideoita lapsen päivittäiseen toimintaan (esim. tehtäviä, videolinkkejä)	66,2	33,8	72,1	27,9	,242
Henkilökunta auttoi lapsen päiväjärjestyksen suunnittelussa	9,4	90,6	13,5	86,5	,205
Vanhempia tuettiin niin, että he pystyivät verkostoitumaan keskenään (esim. luomaan WhatsApp-ryhmän)	5,6	94,4	21,2	78,8	< ,001
Vanhempia kehoitettiin olemaan yhteydessä, mikäli he kaipasivat tukea lapsen kanssa	68,7	31,3	65,4	34,6	,511
Vanhemmille ja lapsille lähetettiin ryhmäkohtaisesti tervehdyksiä (esim. sähköpostitse tai Daisyn, Helmin, Wilman tai vastaavan järjestelmän kautta)	61,5	38,5	54,8	45,2	,199
Lapsiryhmien vanhemmille järjestettiin yhteisiä tapauksia videovälitteisesti	3,0	97,0	10,6	89,4	*
Perheitä huomioitiin yksilöllisesti tiedustelemalla perheen ja lapsen kuulumisia	70,7	29,3	70,2	29,8	,912
Perheisiin oltiin yhteydessä hallinnollista syistä (esim. varhaiskasvatusmaksut)	54,6	45,4	79,8	20,2	< ,001

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

* väittämän osalta taustaoletukset eivät toteutuneet eikä ristiintaulukointia voitu toteuttaa

Lisäksi tarkasteltiin, vaihtelivatko kotihoitoon siirtyneiden esiopetusikäisten lasten vanhemmille tarjotut tuen muodot kuntaryhmän tai palveluntarjoajan mukaan. Esiopetusikäisten lasten vanhemmille tarjotut tuen muodot eivät vaihdelleet kuntaryhmittäin. Sen sijaan vanhemmille tarjotut tukimuodot vaihtelivat palveluntarjoajan mukaan. Palveluntarjoajan ja tukimuotojen välillä havaittiin tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä siten, että kunnallisten päiväkotien lasten vanhemmille lähetettiin yksityisten päiväkotien lasten vanhempia useammin ryhmäkohtaisia sähköisiä tervehdyksiä (taulukko 29). Sen sijaan yksityisten päiväkotien henkilökunta tuki useammin vanhempien keskinäistä verkostoitumista kuin kunnallisten päiväkotien henkilökunta. Lisäksi yksityisistä päiväkodeista oltiin kunnallisia päiväkoteja useammin yhteydessä vanhempiin hallinnollisista syistä, esimerkiksi varhaiskasvatusmaksujen vuoksi.

Taulukko 29. Esiopetuksen tarjoama tuki kotihoitoon jääneille 0–5-vuotiaiden lasten vanhemmille poikkeustilan aikana palveluntarjoajan mukaan tarkasteltuna

	Kunnalliset päiväkodit (n = 352)		Yksityiset päiväkodit (n = 56)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Vanhemmille annettiin neuvoja, ohjeita tai ideoita lapsen päivittäiseen toimintaan (esim. tehtäviä, videolinkkejä)	88,9	11,1	83,9	16,1	,282
Henkilökunta auttoi lapsen päiväjärjestyksen suunnittelussa	15,3	84,7	10,7	89,3	,364
Vanhempia tuettiin niin, että he pystyivät verkostoitumaan keskenään (esim. luomaan WhatsApp-ryhmän)	11,1	88,9	23,2	76,8	,011
Vanhempia kehoitettiin olemaan yhteydessä, mikäli he kaipasivat tukea lapsen kanssa	76,7	23,3	66,1	33,9	,087
Vanhemmille ja lapsille lähetettiin ryhmäkohtaisesti tervehdyksiä (esim. sähköpostitse tai Daisyn, Helmin, Wilman tai vastaavan järjestelmän kautta)	79,5	20,5	62,5	37,5	,005
Lapsiryhmien vanhemmille järjestettiin yhteisiä tapaamisia videotapaaminen (esim. vanhempainilta)	7,7	92,3	16,1	83,9	*
Perheitä huomioitiin yksilöllisesti tiedustelemalla perheen ja lapsen kuulumisia	79,8	20,2	75,0	25,0	,408
Perheisiin oltiin yhteydessä hallinnollista syistä (esim. varhaiskasvatusmaksut)	50,6	49,4	80,4	19,6	< ,001

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

* väittämän osalta taustaoletukset eivät toteutuneet eikä ristiintaulukointia voitu toteuttaa

Maksuhyvitykset

Lähes kaikki päiväkotien (99,1 %) ja perhepäivähoidon (98,3 %) lähiesihenkilöt raportoivat, että perheille tarjottiin maksuhyvityksiä, mikäli lapsi oli pois varhaiskasvatuksesta poikkeusolojen aikana (16.3.-14.5.2020). Noin joka kolmas päiväkodin (34,0 %) ja perhepäivähoidon (30,4 %) lähiesihenkilö kertoi maksuhyvitykseen liittyneen erityisehtoja. Tyypillisimmin ehtona oli ennakkoon ilmoitettu ja yhtämittäinen poissaolo. Korvaukseen oikeuttavan poissaolon pituus vaihteli. Toisissa kunnissa hyvitetiin yksittäisiä päiviä, kun taas toisissa vaadittiin pidempiä poissaoloja tai jopa koko hallituksen kotihoitosuosituksista koskevan ajan kattava poissaolo. Jossain kunnissa oli mahdollista soveltaa

varhaiskasvatus-/hoitopaikkatakuuta. Alla on esimerkkejä lähiesihenkilöiden maksuvapautuksen ehtoja tarkentavista vastauksista.

Lapsen piti olla pois varhaiskasvatuksesta tietty ajanjakso.

Varhaiskasvatuspaikkatakuuta muutettiin joustavammaksi - myös hoitoaikaportaan muutoksia tehtiin joustavammin kuin normaalisti.

Asiakasmaksuja ei peritä lapsen yhtäjaksoisen poissaolon ajalta 18.3.-13.5.2020, jos perhe on ilmoittanut poissaolosta etukäteen.

Jos lapsi oli poissa koko sulkutoimenpiteiden ajan sai maksuhyvityksen koko ajalta. Jos lapsi oli varhaiskasvatuksessa maksettiin hänestä normaalimaksu.

Laskutettiin vain päivistä, jotka lapset olivat paikalla varhaiskasvatuksessa.

4.9 Syksyn 2020 tilanne ja katsaus tulevaisuuteen

Päiväkodeissa syksyllä 2020 noudatetut varotoimenpiteet

Syksyllä 2020 päiväkodeissa yleisimmät varotoimenpiteet koronaviruksen vuoksi olivat pienryhmätoiminnan (89,0 %) ja ulkona järjestettävän toiminnan (81,9 %) suosiminen, arjen rutiineihin liittyvät erityisjärjestelyt (75,8 %), toiminnan porrastaminen (75,5 %), ryhmien välisen toiminnan rajoittaminen (74,9 %) sekä henkilökunnan työskentelyn rajaaminen vain oman päiväkodin tiloihin (70,4 %) (taulukko 30). Noin puolet päiväkodeista (55,3 %) rajasi päiväkodin sisätiloihin pääsyn vain päiväkodin henkilökuntaan ja lapsiin. Vain harvoissa päiväkodeissa olivat käytössä pienennetyt lapsiryhmät (5,7 %). Lisäksi päiväkotien lähiesihenkilöt kertoivat avoimissa vastauksissa päiväkodin suosittelen huoltajille maskien käyttöä ja rajoittavan huoltajien kulun vain päiväkodin eteiseen. Monessa päiväkodissa kiinnitettiin erityistä huomiota hygieniaan. Toisissa päiväkodeissa henkilökunnalle oli tarjottu maskeja ja visiirejä ja suositeltu niiden käyttöä. Alla on esimerkkejä varotoimenpiteistä, joita päiväkodeissa noudatettiin syksyllä 2020.

Huoltajat käyttävät maskeja, huoltajien liikkumista on rajoitettu osissa ryhmää, jossa ovelle tuominen on mahdollista.

Huoltajat ovat tervetulleita eteiseen, mutta ei ryhmätiloihin.

Hygieniaohjeistusten noudattaminen.

Maskisuositus huoltajille, sekä ulkopuolisille toimijoille. Myös henkilökunnalle on hankittu visiirit, joita saa käyttää. Suositetaan palaverien pitämistä etäyhteyksissä. Kehittämispäivät peruttu, koska lapsia ei siirretä varahoitoon toiseen päiväkotiin kuin välttämättömyydestä. Työntekijä voi olla 9 päivää (ennen 5 päivää) poissa töistä esimiehen luvalla. Laadittu ohjeet miten toimitaan kun tulee oireita.

Maskisuositus vanhemmille ja henkilökunnalle.

Taulukko 30. Päiväkodeissa syksyllä 2020 koronaviruksen vuoksi noudatetut varo-
toimenpiteet (n = 662)

	Kyllä %	Ei %
Pienennetyt lapsiryhmät	5,7	94,3
Pienryhmätoiminnan suosiminen	89,0	11,0
Toiminnan porrastaminen	75,5	24,5
Arjen rutiineihin (esim. ruokailu, siirtymiset, ulkoilu) liittyvät erityisjärjestelyt	75,8	24,2
Päiväkodin sisätiloihin pääsevät vain henkilökunta ja lapset	55,3	44,7
Ulkona järjestettävän toiminnan suosiminen	81,9	18,1
Ryhmiä välisen toiminnan rajoittaminen	74,9	25,1
Henkilökunnan työskentely vain oman päiväkodin tiloissa	70,4	29,6
Muu, mikä	13,7	86,3

Kuntaryhmyksellä ja ulkona järjestettävän toiminnan suosimisen välillä havaittiin tilastollisesti merkitsevä yhteys siten, että taajaan asutuissa kunnissa suosittiin ulkona järjestettävää toimintaa muita kuntaryhmiä harvemmin (taulukko 31).

Taulukko 31. Päiväkodeissa syksyllä 2020 noudatetut varotoimenpiteet kunta-
luokittain tarkasteltuna

	Kaupunkimai- set kunnat (n = 387)		Taajaan asutut kunnat (n = 131)		Maaseutumai- set kunnat (n = 134)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Pienennetyt lapsiryhmät	4,9	95,1	5,3	94,7	9,0	91,0	,219
Pienryhmätoiminnan suosiminen	89,7	10,3	88,5	11,5	88,1	11,9	,853
Toiminnan porrastaminen	75,7	24,3	80,2	19,8	71,6	28,4	,271
Arjen rutiineihin (esim. ruokailu, siirtymiset, ulkoilu) liittyvät erityisjärjestelyt	74,4	25,6	82,4	17,6	73,1	26,9	,131
Päiväkodin sisätiloihin pääsevät vain henkilökunta ja lapset	56,6	43,4	55,7	44,3	52,2	47,8	,682
Ulkona järjestettävän toiminnan suosiminen	84,0	16,0	72,5	27,5	83,6	16,4	,011
Ryhmien välisen toiminnan rajoittaminen	77,5	22,5	71,8	28,2	70,9	29,1	,197
Henkilökunnan työskentely vain oman päiväkodin tiloissa	71,8	28,2	67,9	32,1	67,9	32,1	,563

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Palveluntarjoajalla ja päiväkodeissa noudatettujen varotoimenpiteiden välillä havaittiin tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä (taulukko 32). Nämä yhteydet ilmenivät siten, että kunnallisissa päiväkodeissa suosittiin pienryhmätoimintaa, porrastettiin toimintaa, rajoitettiin ryhmien välistä toimintaa ja järjesteltiin arjen rutiineja useammin kuin yksityisissä päiväkodeissa.

Taulukko 32. Päiväkodeissa syksyllä 2020 noudatetut varotoimenpiteet palveluntarjoajan mukaan tarkasteltuna

	Kunnalliset päiväkodit (n = 553)		Yksityiset päiväkodit (n = 109)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Pienennetyt lapsiryhmät	5,1	94,9	9,2	90,8	,092
Pienryhmätoiminnan suosiminen	91,0	9,0	78,9	21,1	<,001
Toiminnan porrastaminen	77,4	22,6	66,1	33,9	,012
Arjen rutiineihin (esim. ruokailu, siirtymiset, ulkoilu) liittyvät erityisjärjestelyt	78,5	21,5	62,4	37,6	<,001
Päiväkodin sisätiloihin pääsevät vain henkilökunta ja lapset	56,2	43,8	50,5	49,5	,267
Ulkona järjestettävän toiminnan suosiminen	82,6	17,4	78,0	22,0	,249
Ryhmien välisen toiminnan rajoittaminen	80,3	19,7	47,7	52,3	<,001
Henkilökunnan työskentely vain oman päiväkodin tiloissa	71,1	28,9	67,0	33,0	,392

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

Varautuminen kriisitilanteisiin tulevaisuudessa

Lopuksi selvitimme, onko päiväkodeissa ja kunnissa varauduttu koronapandemiaa vastaavaan kriisitilanteeseen laatimalla toimintasuunnitelma, mikäli kevättä vastaavat poikkeusolot ovat tarpeen uudestaan. Vastaukset osoittivat, että varhaiskasvatuksen kentällä ei ole varauduttu kovin kattavasti siihen, että kevättä 2020 vastaava kriisitilanne toistuisi. Alle puolet (41,8 %) päiväkotien ja noin joka kolmas (35,3 %) perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä vastasi, että yksikköä/palvelua koskeva toimintasuunnitelma oli laadittu (taulukko 33). Myöskään kunnat ja yksityiset toimijat eivät annettujen vastausten perusteella olleet toimintasuunnitelmia kattavasti laatineet, tai suunnitelmista ei ainakaan ollut tietoa kyselyyn vastanneilla lähiesihenkilöillä (taulukko 34). Päiväkotien lähiesihenkilöistä kolmannes tiesi kunnan tai yksityisen toimijan laatineen toimintasuunnitelman, mikäli kevättä vastaava poikkeustilanne on tarpeen uudestaan, kun taas 41,7 % vastaajista ei osannut sanoa, oliko toimintasuunnitelmaa laadittu. Perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä 40,3 % tiesi kunnan laatineen toimintasuunnitelman poikkeusolojen varalta, kun taas viidenes ei osannut sanoa onko toimintasuunnitelmaa laadittu. Sen sijaan 26,0 %

päiväkotien ja 37,8 % perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä ilmoitti, että kunta tai yksityinen toimija ei ollut laatinut toimintasuunnitelmaa.

Taulukko 33. Onko päiväkodissa tai perhepäivähoidossa laadittu toimintasuunnitelma, mikäli poikkeusolot ovat tarpeen uudestaan?

	Kyllä %	Ei %
Päiväkodit (<i>n</i> = 662)	41,8	58,2
Perhepäivähoito (<i>n</i> = 119)	35,3	64,7

Taulukko 34. Onko kunta tai yksityinen toimija laatinut toimintasuunnitelman, mikäli poikkeusolot ovat tarpeen uudestaan?

	Kyllä %	Ei %	En osaa sanoa %
Päiväkodit (<i>n</i> = 662)	32,3	26,0	41,7
Perhepäivähoito (<i>n</i> = 119)	40,3	37,8	21,8

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä raportissa on esitelty kuvailevia tilastollisia analyyskejä hyödyntäen tuloksia kyselystä, jolla kartoitettiin varhaiskasvatuspalveluiden muutoksia ja toimintaa koronaviruspandemian aikana. Kyselyyn vastasi syksyn 2020 aikana 727 varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöä 198 kunnasta. Kaikkiaan 662 lähiesihenkilöä vastasi päiväkoteja ja 119 perhepäivähoitoa koskeviin kysymyksiin. Vastaajat toimivat kunnallisten ja yksityisten päiväkotien sekä perhepäivähoidon lähiesihenkilöinä. Kyselyyn vastattiin kaikista Manner-Suomen maakunnista.

Kyselyyn vastanneet eivät ole täysin edustava näyte suomalaisen varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöistä. Päiväkotien lähiesihenkilöistä 83,5 prosenttia toimi kunnallisessa ja 16,5 prosenttia yksityisessä päiväkodissa. Suomessa kunnallisia päiväkoteja on keskimäärin 72,5 prosenttia ja yksityisiä 27,5 prosenttia (KARVI, 2019). Näin ollen kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöt ovat hieman yliedustettuina tässä tutkimuksessa. Vastaajista suurin osa oli Suomen neljästä väkirikkaimmasta maakunnasta. Sen sijaan joistain pienistä ja keskisuurista maakunnista vastaajia oli vähäisesti. Eniten kuntia (80,8 %) oli edustettuna Uudenmaan maakunnasta, kun taas Etelä-Karjalan kunnista edustettuna oli vain kolmannes (33,33 %). Kuntaryhmittäin tarkasteltuna suurin osa vastaajista työskenteli kaupunkimaisissa kunnissa (54,4 %), kun taas taajaan asutuissa (21,2 %) ja maaseutumaisissa (21,7 %) kunnissa työskenteli noin viidennes vastaajista.

Koronaviruspandemia on vaikuttanut lasten varhaiskasvatukseen osallistumiseen

- **Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen laski merkittävästi kevään 2020 aikana hallituksen annettua perheille suosituksen siirtää lapset mahdollisuuksien mukaan kotihoitoon.**
- **Perhepäivähoidossa järjestettävään varhaiskasvatukseen osallistuttiin poikkeustilan aikana useammin kuin päiväkodin varhaiskasvatukseen.**
- **Koronaviruspandemia on vaikuttanut joidenkin lasten varhaiskasvatukseen osallistumiseen myös poikkeusolojen jälkeen**

Päiväkodissa järjestettävään varhaiskasvatukseen osallistui kyselyn tulosten mukaan huhtikuussa 2020 33,8 % päiväkotien lapsista, mikä oli keskimäärin hieman yli kolmannes kyselyssä ilmoitetuista tammi- ja syyskuun osallistumisasteista. Perhepäivähoitoon osallistui vastaavana ajankohtana 51,1 % perhepäivähoidon lapsista, mikä oli hieman yli puolet tammi- ja syyskuun läsnäoloasteesta. Näyttääkin siltä, että vanhemmat noudattivat pitkälti hallituksen suositusta lasten kotihoitosta. Perhepäivähoidon päiväkoteja korkeampi osallistumisprosentti voi mahdollisesti liittyä siihen, että vanhemmat eivät liittäneet siihen yhtä lailla koronantartuntariskiä kuin päiväkoteihin, joissa lapsimäärä ja ryhmä koko ovat perhepäivähoitoa suuremmat.

Siitä huolimatta, että päiväkotien ja perhepäivähoidon lähiesihenkilöt raportoivat syyskuussa 2020 lasten läsnäoloasteen nousseen keskimäärin samalle tasolle kuin ennen poikkeusoloja, noin kaksi viidestä päiväkotien lähiesihenkilöistä ja noin joka neljäs perhepäivähoidon lähiesihenkilö raportoi päiväkodista tai perhepäivähoidosta jääneen lapsia kotihoitoon tai vanhempien irtisanoneen lapsen varhaiskasvatuspaikan koronaviruspandemian takia. Koronapandemia voi näin ollen merkitä osalle lapsia pitkääkin katkoa varhaiskasvatukseen osallistumisessa.

Päiväkodit pysyivät pääosin auki, mutta toiminnassa tehtiin muutoksia

- **Päiväkotien toimintaa sopeutettiin tyypillisimmin ulkona järjestettävää toimintaa lisäämällä, ryhmien välistä toimintaa rajoittamalla sekä arjen rutiineja uudelleen järjestämällä.**
- **Kunnallisissa päiväkodeissa sopeutettiin toimintaa yksityisiä päiväkoteja useammin.**

Suurin osa päiväkodeista pysyi auki poikkeusolojen aikana. Noin joka viidennessä päiväkodissa ryhmiä suljettiin ja joka kolmannessa ryhmiä yhdistettiin. Tyypillisesti ryhmien toimintaa sopeutettiin poikkeusoloihin ulkona järjestettävää toimintaa lisäämällä, ryhmien välistä toimintaa rajoittamalla, arjen rutiineja uudelleen järjestämällä sekä pienryhmätoimintaa lisäämällä. Lisäksi joka kolmannessa päiväkodissa pienennettiin lapsiryhmien kokoa. Kontaktien määrää vähennettiin päiväkodeissa myös rajoittamalla päiväkodin tiloihin pääsy vain henkilökunnalle ja lapsille. Suomessa suositellut ja käytetyt varkeinot varhaiskasvatuksen toiminnassa ovat samankaltaisia maailmalla käytettyjen varotoimenpiteiden kanssa (esim. Park ym., 2020; Samuelsson ym., 2020).

Ryhmien toiminnassa tehtiin useammin muutoksia kunnallisissa kuin yksityisissä päiväkodeissa. Kunnallisissa päiväkodeissa rajoitettiin useammin ryhmien välistä toimintaa ja järjesteltiin useammin arjen rutiineja uudestaan kuin yksityisissä päiväkodeissa. On kuitenkin huomioitava, että tässä tutkimuksessa kunnalliset päiväkodit olivat yksityisiä suurempia yksiköitä, kun tarkastellaan lasten ja henkilökunnan määrää. Pienemmissä yksiköissä toiminnan uudelleen järjestämisen vaateita saattoi olla vähemmän ja järjestämisen mahdollisuudet voivat olla erilaisia kuin suuremmissa yksiköissä.

Henkilökuntaa siirrettiin harvoin päiväkodista toiseen, mutta jonkin verran ryhmien välillä

- **Suurimmassa osassa päiväkodeista henkilökunta työskenteli vain oman päiväkodin tiloissa.**
- **Päiväkotien sisällä henkilökuntaa siirrettiin ryhmästä toiseen.**
- **Useista kunnallisista päiväkodeista siirtyi henkilökuntaa toisenlaiseen tehtäviin, kuten kotipalveluun. Yksityisistä päiväkodeista vas- taava siirtyminen oli vähäisempää.**

Päiväkotien työntekijät työskentelivät pääosin vain oman päiväkodin tiloissa (83,7 %). Yksityisten päiväkotien henkilökunta työskenteli kunnallisten päiväkotien henkilökuntaa useammin vain oman päiväkodin tiloissa. Tosin tätä eroa voi selittää se, että tutkimuksen yksityisistä päiväkodeista noin puolet edusti yhden toimipisteen päiväkoteja, jolloin siirtyminen yksiköstä toiseen ei ole ollut mahdollista. Lisäksi huomattavasta osasta (63,3 %) kunnallisia päiväkoteja siirtyi henkilökuntaa varhaiskasvatuksesta muihin tehtäviin, kuten kotipalveluun. Yksityisistä päiväkodeista henkilökuntaa siirtyi muihin tehtäviin huomattavasti harvemmin (7,0 %), mikä on sinänsä oletettavaa, jos työnantajan toiminta käsittää vain varhaiskasvatuspalvelujen tuottamisen.

Päiväkotien sisällä työntekijöitä siirrettiin ryhmästä toiseen noin kahdessa päiväkodissa viidestä. Kunnallisissa päiväkodeissa henkilökuntaa siirrettiin ryhmästä toiseen useammin kuin yksityisissä päiväkodeissa. Vaikuttaisikin siltä, että yksityisten päiväkotien henkilökunta on ollut pääosin pysyvämmiin sijoitettua, kun taas kunnallisten päiväkotien henkilökunta on liikkunut joustavammin päiväkotien ja ryhmien välillä. Osaksi tätä voi myös selittää edellä mainittu julkisten ja yksityisten päiväkotien kokoero.

Henkilökunnalle suunnitellut koulutukset peruttiin tai siirrettiin, poikkeusoloja tukevaa koulutusta järjestettiin jonkin verran

- **Suurimmassa osassa päiväkodeista henkilökunnalle suunnitellut koulutukset peruttiin.**
- **Vallitsevaan tilanteeseen sopeuttavaa koulutusta järjestettiin jonkin verran**

Henkilökunnalle suunnitellut koulutukset peruttiin tai siirrettiin suurimmassa osassa päiväkodeista. Lisäksi vain harvoissa päiväkodeissa henkilökunnalle järjestettiin koulutusta koronapandemiaan liittyen (24,5 %) tai digitaitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi (32,9 %). Henkilökunnalle tarjotut koulutusmahdollisuudet vaihtelivat kuntaryhmien ja palveluntarjoajien osalta. Kaupunkimaisissa kunnissa järjestettiin henkilökunnalle koulutusta koronapandemiaan liittyen useammin kuin maaseutumaisissa kunnissa. Koulutusta digitaitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi järjestettiin useammin kaupunkimaisissa kunnissa kuin taajaan asutuissa tai maaseutumaisissa kunnissa. Yksityisissä päiväkodeissa järjestettiin kunnallisia päiväkoteja useammin koulutusta koronapandemiaan liittyen. Kunnallisissa päiväkodeissa

taas järjestettiin useammin henkilökunnalle koulutusta digitaitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi.

Päiväkodeissa tehtiin vaihtelevasti sopimuksia yhteisistä toimintaperiaatteista

- **Päiväkodeissa sovittiin useimmiten, miten pidetään yhteyttä kotihoitoon jääneiden lasten vanhempien kanssa sekä miten esiopetusta tarjotaan kotiin jääneille lapsille.**
- **Varhaiskasvatuksesta kotiin siirtyneiden, tukea tarvitsevien lasten tuen järjestämisestä sovittiin alle puolessa päiväkodeista.**

Päiväkodeissa sovittiin useimmiten käytännöistä koskien yhteydenpitoa kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa sekä esiopetuksen tarjoamista kotiin jääneille lapsille. Yhteisistä toimintaperiaatteista esiopetuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille sovittiin noin kolmessa neljästä päiväkodista, kun taas varhaiskasvatuksen osalta vastaavia sopimuksia tehtiin alle puolessa päiväkodeista. Harvimminkin, alle puolessa päiväkodeista, yhteisiä sopimuksia tehdessä huomioitiin kotihoitoon siirtyneet tukea tarvitsevat lapset.

Käytäntöjä koskevien sopimusten tekeminen erosi erilaisten kuntien kesken. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteuttamisesta sekä yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa sovittiin useammin kaupunkimaisten kuin maaseutumaisten kuntien päiväkodeissa. Lisäksi yksityisissä päiväkodeissa sovittiin yhteisistä periaatteista varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille useammin kuin kunnallisissa päiväkodeissa.

Lähiesihenkilöt raportoivat perhepäivähoitajien toimipisteiden ja toimenkuvien muutoksista poikkeustilan aikana

- **Perhepäivähoitajia siirtyi työskentelemään päiväkoteihin ja muihin tehtäviin**
- **Osa perhepäivähoitajista lopetti toimintansa**

Useat perhepäivähoidon lähiesihenkilöt raportoivat alaisuudessaan toimivien perhepäivähoitajien toiminnan tai osan siitä siirtyneen päiväkodin tiloihin

poikkeustilan aikana. Lisäksi perhepäivähoitajien toimenkuviin tehtiin muutoksia siirtämällä perhepäivähoitajia päiväkotiin sekä toisenlaisiin tehtäviin, kuten kotipalveluun. Useampi kuin joka kymmenes perhepäivähoitajien lähiesihenkilöistä ilmoitti, että hänen alaisuudessaan toiminut perhepäivähoitaja tai -hoitajia lopetti toimintansa koronapandemian seurauksena.

Toimipisteiden ja toimenkuvien muutoksien lisäksi muutoksia tehtiin perhepäivähoidon toteuttamisessa. Suurin osa perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä raportoi perhepäivähoitajien lisänteen ulkona järjestettävää toimintaa. Lisäksi lähes kolme neljästä lähiesihenkilöstä raportoi, että perhepäivähoitajien välistä yhteistoimintaa rajoitettiin. Vaikka suurin osa vastaajista raportoi suunniteltujen koulutusten perumisesta tai siirtämisestä, noin joka viides lähiesihenkilö vastasi, että perhepäivähoitajille järjestettiin koulutusta koronapandemiaan liittyen. Lisäksi yli joka kymmenes raportoi, että perhepäivähoitajille oli järjestetty koulutusta digitaalisten ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi.

Perhepäivähoitajien kesken tehtiin harvoin sopimuksia palveluiden tarjoamisesta kotiin jääneille lapsille

Alle puolet perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä kertoi perhepäivähoitajille laaditun yhteiset periaatteet yhteydenpidosta kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa. Vielä harvempi, noin viidennes perhepäivähoitajien lähiesihenkilöistä kertoi, että yhteisiä sopimuksia oli tehty kotiin varhaiskasvatuksen tarjoamisesta tai tukea tarvitsevien lasten tuen toteuttamisesta kotiin jääneille lapsille.

Poikkeusolojen aikana varhaiskasvatuksen tarjoaminen kotiin jääneille lapsille vaihteli. Etäesiovetusta järjestettiin lähes kaikissa päiväkodeissa.

- Hieman alle puolet päiväkotien ja neljännes perhepäivähoitajien lähiesihenkilöistä raportoi yksikkönsä tai perhepäivähoitajiensa järjestäneen varhaiskasvatusta kotiin jääneille lapsille.
- Yksityiset päiväkodit järjestivät etävarhaiskasvatusta kunnallisia päiväkoteja useammin.
- Esiovetusta järjestettiin kotihoitoon siirtyneille lapsille yhdeksässä päiväkodissa kymmenestä.

Keväällä 2020 varhaiskasvatukselle ei annettu erillisiä ohjeita siitä, tulisiko sen tai miten sen tulisi järjestää palveluja poikkeustilan ajaksi kotiin jääneille lapsille. Päätös varhaiskasvatuksen tarjoamisesta jäi kunnille. Tämä johti vaihteluun palvelujen tarjoamisessa. Hieman alle puolet (47,7 %) päiväkotien ja neljännes (25,2 %) perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä kertoi, että varhaiskasvatuksesta kotihoitoon siirtyneille lapsille tarjottiin varhaiskasvatusta. Yksityisten päiväkotien asiakasperheille tarjottiin useammin etävarhaiskasvatusta kuin kunnallisten päiväkotien asiakasperheille. Esiopetusta tarjottiin kotiin jääneille lapsille selvästi useammin kuin varhaiskasvatusta nuoremmille lapsille.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ohjeistukset vaihtelivat

- **Kunnat ja yksityiset palveluntarjoajat päättivät paitsi etävarhaiskasvatuksen järjestämisestä myös mahdollisesti sen järjestämättä jättämisestä kotiin jääneille lapsille.**
- **Päiväkotien lähiesihenkilöt saivat ohjeistuksia varhaiskasvatuksen ja tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä kotiin jääneille lapsille sekä yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempiin useammin kuin perhepäivähoidon lähiesihenkilöt.**

Kuntien ja yksityisten toimijoiden toimintatavat vaihtelivat sen suhteen, ohjeistettiinkö päiväkoteja tai perhepäivähoitajia varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille, yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempiin sekä tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä. Tyypillisimmin päiväkoteja (80,0 %) ja perhepäivähoitajia (57,1 %) ohjeistettiin yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempiin. Sen sijaan tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä kertoi saaneensa ohjeistusta vain 58,1 % päiväkotien ja 36,1 % perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä. Vain 44,7 % päiväkotien ja 29,4 % perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä raportoi kunnan tai yksityisen toimijan ohjeistaneen varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille. Vastaavasti esiopetuksen järjestämisen ohjeistamisesta raportoi 77,6 % päiväkotien lähiesihenkilöistä. Vastauksista selvisi, että ohjeistukset ovat voineet olla moninaisia. Osa vastaajista raportoi, että kunta tai yksityinen palveluntarjoaja oli antanut ohjeistuksen varhaiskas-

vatuksen tai esiopetuksen tarjoamisesta kotiin jääneille lapsille, mutta palvelua ei oltu tarjottu. Koska kysymyksessä ei kysytty ohjeen sisällöstä, on mahdollista, että osa lähiesihenkilöistä on saanut ohjeistuksen, että palvelua ei tarjota kotihoitoon siirtyneille lapsille. On myös mahdollista, että etäesiopetukselle ei ole ollut tarvetta, mikäli lapset ovat osallistuneet lähiopetukseen.

Päiväkotien lähiesihenkilöt olivat perhepäivähoidon lähiesihenkilöitä useammin saaneet kunnilta tai yksityisiltä palveluntarjoajilta ohjeistuksia varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille, kotiin jääneiden lasten vanhempiin yhteyden pitämisestä sekä kotiin jääneiden, tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä.

Varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöt olivat saaneet ohjeita varhaiskasvatuksen järjestämisestä kotiin jääneille lapsille sekä yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempiin useammin kaupunkimaisissa kunnissa kuin maaseutumaisissa kunnissa. Myös pelkkiä päiväkotien lähiesihenkilöitä tarkasteltaessa havaittiin, että kaupunkimaisten kuntien lähiesihenkilöt olivat saaneet ohjeita yhteydenpitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempien kanssa useammin kuin maaseutumaisten kuntien lähiesihenkilöt.

Kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöt raportoivat saaneensa ohjeita yhteyden pitämisestä kotiin jääneiden lasten vanhempiin useammin kuin yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöt. Lisäksi kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöt raportoivat saaneensa ohjeita tukea tarvitsevien kotiin jääneiden lasten palveluiden järjestämisestä useammin kuin yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöt. On kuitenkin otettava huomioon, että puolet tutkimuksessa edustetuista yksityisistä päiväkodeista edustivat yhden toimipisteen päiväkoiteja, jolloin päätöksiä on tehty päiväkodin tasolla.

Etävarhaiskasvatusta ja -esiopetusta koskevista tilastoista havaitaan, että yksiköiden päätöksiä tarjota varhaiskasvatusta ja esiopetusta kotiin jääneille lapsille ohjasivat osittain kunnan tai yksityisen palveluntarjoajan ohjeistukset, mutta useissa päiväkodeissa päätös varhaiskasvatuksen järjestämisestä tehtiin yksikön tasolla. Huolestuttavaa on se, että tukea tarvitsevien lasten palveluiden järjestämisestä tehtiin kunnissa melko vähän yhteisiä päätöksiä. Näin ollen riittäviä toimia tukea tarvitsevien lasten tuen toteutumisen varmistamisesta koronaviruspandemian aikana ei ole mahdollisesti tehty.

Valtionhallinnon ohjeiden riittävyys, selkeys ja ajoitus jakoi mielipiteitä

- **Yli puolet päiväkotien ja perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä oli tyytyväisiä valtionhallinnon antamien ohjeiden riittävyyteen ja ohjeiden antamiseen ajoitukseen.**
- **Varhaiskasvatuksen lähiesihenkilöiden kokemukset valtionhallinnon ohjeiden selkeydestä ovat ristiriitaisia. Kaksi viidestä vastaajasta koki ohjeet selkeiksi, kun samalla yhtä suuri joukko koki ne epäselviksi.**

Samalla kun hieman yli puolet lähiesihenkilöistä arvioi valtionhallinnon ohjeet riittäviksi, kolmanneksen mielestä ohjeet olivat riittämättömiä. Yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöt olivat tyytyväisempiä ohjeiden riittävyyteen kuin kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöt. Ohjeiden antamisen ajoitukseen/riipyyteen oli tyytyväisiä noin kolme viidestä lähiesihenkilöstä. Noin kolmannes päiväkotien ja neljännes perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä oli tyytymättömiä ohjeiden ajoitukseen. Ohjeiden selkeys jakoi lähiesihenkilöiden mielipiteitä. Noin kaksi viidestä piti ohjeita selkeinä, samalla kun hieman suurempi joukko koki ohjeet epäselviksi. Yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöt olivat tyytyväisempiä ohjeiden selkeyteen kuin kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöt. Lähiesihenkilöt kokivat, että erityisesti ohjeiden tulkinnanvaraisuus tuotti haasteita niiden käytäntöön siirtämisessä. Lisäksi eri tahoilta annetut keskenään ristiriitaiset ohjeet koettiin hankaliksi.

Kotihoitoon siirtyneille lapsille tarjottu tuki vaihteli varhaiskasvatusmuotojen, kuntaryhmän sekä palveluntarjoajan mukaan

- **Kotihoitoon siirtyneille lapsille tarjottu tuki oli usein yhteydenpitoa sähköisiä tervehdyksiä ja puhelinkeskusteluina**
- **Varhaiskasvatus- ja esiopetustoimintaa korvattiin useimmiten tarjoamalla mahdollisuutta hakea kotiin puuhapusseja tai tehtäväpaketteja, tarjoamalla videovälitteistä toimintaa sekä järjestämällä toimintamahdollisuuksia, joita perheet pystyivät hyödyntämään itsenäisesti.**
- **Yksityisten päiväkotien varhaiskasvatukseen osallistuvilla lapsilla tarjottiin varhaiskasvatusta korvaavaa toimintaa tyypillisemmin kuin kunnallisten päiväkotien varhaiskasvatusikäisille lapsille.**

Päiväkodin varhaiskasvatukseen osallistuvat lapset saivat perhepäivähoidon lapsia useammin tukea päiväkodista. Tämä tuki ilmeni siten, että päiväkodin lapsille lähetettiin useammin sähköisesti tai postitse tervehdyksiä ja heille järjestettiin useammin ohjattua toimintaa videon välityksellä sekä toimintamahdollisuuksia, joita perheet pystyivät hyödyntämään itsenäisesti. Lisäksi päiväkotien lapsille koottiin kotiin haettavia puuhapusseja ja tehtäväpaketteja sekä lapsille järjestettiin vapaamuotoisia videotapaamisia useammin kuin perhepäivähoidon lapsille.

Kaupunkimaisissa kunnissa päiväkodista kotiin jääneille varhaiskasvatuksikäisille lapsille tarjottiin useammin mahdollisuuksia valvottuun ulkoiluun ja heihin pidettiin useammin yhteyttä soittamalla kuin maaseutumaisten kuntien lapsille. Lisäksi maaseutumaisten kuntien lapsille tarjottiin muita harvemmin mahdollisuuksia osallistua ohjattuun toimintaan videovälitteisesti. Sen sijaan maaseutumaisten kuntien lapsille tarjottiin muita useammin kotiin haettavia ruokapaketteja. Esiopetusikäisille lapsille tarjottiin kotiin haettavia ruokapaketteja useammin taajaan asutuissa kunnissa kuin kaupunkimaisissa kunnissa.

Kunnallisten päiväkotien varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille järjestettiin mahdollisuuksia valvottuun ulkoiluun ja tarjottiin päiväkodilta haettavia puuha- ja tehtäväpaketteja, videovälitteistä ohjattua toimintaa sekä vapaamuotoisia videotapaamisia harvemmin kuin yksityisten päiväkotien varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille. Yksityiset päiväkodit tarjosivat kunnallisia päiväkoteja useammin esiopetusikäisille lapsille mahdollisuutta valvottuun ulkoiluun, kun taas kunnallisten päiväkotien esiopetusikäisille lapsille järjestettiin yksityisten päiväkotien lapsia tyypillisemmin toimintamahdollisuuksia, joita perheet pystyivät itse hyödyntämään.

Kotihoitoon siirtyneiden lasten vanhemmille kohdistettu tuki vaihteli palvelumuodon, kuntaryhmän sekä palveluntarjoajan mukaan.

- **Vanhempia tuettiin poikkeusolojen aikana tyypillisesti yksilöllisellä sekä ryhmämuotoisella yhteydenpidolla sekä muistuttamalla vanhempia mahdollisuudesta olla yhteydessä varhaiskasvatukseen, mikäli he kaipasivat apua lapsensa kanssa.**

Päiväkotien varhaiskasvatus- ja esiopetusikäisten lasten vanhempia tuettiin yleisimmin sitten, että heihin oltiin yhteydessä yksilöllisesti perheen ja lapsen

kuulumisia tiedustellen, antamalla neuvoja ja ideoita lapsen päivittäiseen toimintaan, kehottamalla vanhempia ottamaan yhteyttä varhaiskasvatuksen henkilökuntaan, mikäli he kaipasivat tukea lapsensa kanssa sekä lähettämällä ryhmäkohtaisia tervehdyksiä sähköisesti. Perhepäivähoidon lasten vanhempiin oltiin tavallisimmin yhteydessä hallinnollisista syistä, tiedustelemalla perheen ja lapsen kuulumisia yksilöllisesti sekä kehottamalla vanhempia olemaan yhteydessä, mikäli he kaipasivat tukea lapsensa kanssa.

Päiväkotien ja perhepäivähoidon välillä oli eroja siinä, miten ne olivat yhteydessä varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempiin ja pyrkivät tukemaan heitä lasten siirryttyä kotihoitoon. Päiväkotilasten vanhemmille tarjottiin useammin tukea kuin perhepäivähoitoon osallistuvien lasten vanhemmille. Päiväkotilasten perheitä huomioitiin perhepäivähoidon perheitä useammin yksilöllisesti tiedustelemalla perheen ja lapsen kuulumisia, kehottamalla vanhempia olemaan yhteydessä, mikäli he kaipasivat tukea lapsen kanssa sekä antamalla vanhemmille neuvoja, ohjeita ja ideoita lapsen päivittäistä toimintaa ajatellen. Kuntaryhmien välillä oli eroja siten, että kaupunkimaisissa kunnissa huomioitiin varhaiskasvatusikäisten päiväkotilasten vanhempia tiedustelemalla yksilöllisesti perheen ja lapsen kuulumisia useammin kuin maaseutumaisissa kunnissa.

Yksityisten päiväkotien henkilökunta tuki varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien keskinäistä verkostoitumista sekä otti yhteyttä perheisiin hallinnollisista syistä useammin kuin kunnallisten päiväkotien henkilökunta. Kotihoitoon siirtyneiden esiopetusikäisten lasten vanhempia tuettiin yksityisissä päiväkodeissa tyypillisemmin tukemalla vanhempien keskinäistä verkostoitumista, kun taas kunnallisista päiväkodeista lähetettiin vanhemmille useammin ryhmäkohtaisia tervehdyksiä. Lisäksi yksityisistä päiväkodeista oltiin vanhempiin useammin yhteydessä hallinnollisista syistä.

Hallituksen kotihoitosuosituksista tuettiin tarjoamalla maksuhyvityksiä kotihoitoon siirtyvien lasten perheille

- **Lähes kaikki päiväkotien ja perhepäivähoidon lähiesihenkilöt kertoivat, että perheille tarjottiin maksuhyvityksiä, mikäli lapsi siirtyi kotihoitoon poikkeusolojen aikana**

Varhaiskasvatusmaksuista tarjottiin maksuhyvityksiä lähiesihenkilöiden mukaan lähes kaikissa päiväkodeissa (99,1 %) ja perhepäivähoidossa (98,3 %), mikäli lapsi oli pois varhaiskasvatuksesta poikkeusolojen aikana (16.3.-

14.5.2020). Vain noin joka kolmannessa päiväkodissa ja perhepäivähoitoyksikössä maksuhyvitykseen liittyi erityisehtoja. Nämä erityisehdot koskivat usein poissaolon pituutta ja poissaoloista ilmoittamisen ajankohtaa. Maksuhyvityksen osalta kunnat ja yksityiset toimijat vaikuttavat siis ottaneen kattavasti huomioon hallituksen suosituksen, että päivähoitomaksuja ei perittäisi, mikäli lapsia hoidetaan kotona (Hallituksen tiedotustilaisuus 18.3.2020).

Syksyllä 2020 suurimmassa osassa päiväkodeista noudatettiin varotoimenpiteitä koronaviruksen vuoksi

- **Päiväkotien lähiesihenkilöt raportoivat erityisesti lapsiryhmien toimintaan liittyvistä toimenpiteistä lähikontaktien välttämiseksi.**

Päiväkotien lähiesihenkilöt kertoivat päiväkodeissaan suosittavan erityisesti pienryhmätoimintaa ja ulkona järjestettävää toimintaa. Lisäksi toiminnan porrastaminen, arjen rutiineihin kuten ruokailuihin, ulkoiluihin ja siirtymisiin liittyvät erityisjärjestelyt, ryhmien välisen toiminnan rajoittaminen sekä henkilökunnan työskentely vain oman päiväkodin tiloissa olivat tyypillisiä varotoimenpiteitä syksyllä 2020. Noin puolissa päiväkodeista päiväkodin sisätiloihin päästettiin vain henkilökunta ja lapset. Toimet olivat pääosin samankaltaisia kuntaryhmästä huolimatta lukuun ottamatta sitä, että taajaan asutuissa kunnissa suositettiin ulkona järjestettävää toimintaa muita harvemmin. Kunnallisissa päiväkodeissa suositettiin pienryhmätoimintaa, porrastettiin toimintaa, järjesteltiin arjen rutiineja sekä rajoitettiin ryhmien välistä toimintaa useammin kuin yksityisissä päiväkodeissa.

Vastaavanlaiseen kriisitilanteeseen valmistautuminen oli vähäistä

- **Vain noin kolmannes perhepäivähoidon ja kaksi viidestä päiväkotien lähiesihenkilöistä kertoi päiväkodissa tai perhepäivähoidossa laaditun toimintasuunnitelman, mikäli sulkutoimenpiteet ovat tarpeen uudestaan.**
- **Vain kaksi viidestä perhepäivähoidon ja kolmannes päiväkotien lähiesihenkilöistä tiesi kunnan tai yksityisen toimijan laatineen toimintasuunnitelman tulevaisuuden sulkutoimenpiteiden varalta.**

Päiväkotien ja perhepäivähoidon lähiesihenkilöiden vastaukset osoittivat, että yksikkötasolla suunnitelmia kevään 2020 kaltaisen poikkeustilan varalta on tehty melko harvassa päiväkodissa. Lisäksi vain pieni osa kunnista ja yksityisistä palveluntarjoajista näyttää laatineen suunnitelman mahdollisia uusia kriisitilanteita ajatellen. Lisäksi kiinnostavan näkökulman tarjoaa se, että kaksi viidestä päiväkotien ja viidennes perhepäivähoidon lähiesihenkilöistä ei osannut sanoa, oliko kunta tai yksityinen toimija laatinut toimintasuunnitelman tulevaisuuden sulkutoimenpiteiden varalta. Vaikuttaisikin siltä, että toimintasuunnitelmien laatimisen lisäksi kunnissa olisi tarpeen käydä läpi mahdollisesti jo laaditut toimintasuunnitelmat, jotta tieto saavuttaisi eri palveluyksiköt.

LÄHTEET

- Brazendale K., Beets M. W., Weaver R. G., Russel, R. P., Turner-McGrievy, G. M., Kaczynski, A. T., Chandler, J. L., Bohnert, A. & von Hippel, P. T. (2020) Understanding differences between summer vs. school obesogenic behaviors of children: the structured days hypothesis. *Int J Behav Nutr Phys Act* 14, 100.
- Brooks S. K., Webster R. K., Smith L. E., Woodland, L., Wessely S., Greenberg N. & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *Lancet* 395 (10227) 912-920. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30460-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30460-8)
- Blum, S. & Dobrotić, I. (2020). Childcare-policy responses in the COVID-19 pandemic: unpacking cross country variation. *European Societies*, <https://doi.org/10.1080/14616696.2020.1831572>
- Dayal, H. C. & Tiko, L. (2020). When are we going to have the real school? A case study of early childhood education and care teachers' experiences surrounding education during the COVID-19 pandemic. *Australasian Journal of Early Childhood* 45 (4), 336–347. <https://doi.org/10.1177/1836939120966085s>
- Hallituksen tiedotustilaisuus 18.3.2020. Koronatilannekatsaus 18.3. Varhaiskasvatukseen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuuteen väliaikaisia rajoituksia. Tallenne saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=GTfqE6AyKh4&list=PLbR0oHF5gDWj9Z6Auli3wi4bcN3tiZL4&index=91>
- Khan, T. & Mikuska, E. (2020). The first three weeks of lockdown in England: The challenges of detecting safeguarding issues amid nursery and primary school closures due to COVID-19. *Social Sciences & Humanities Open*. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2020.100099>
- Kim, J. (2020). Learning and Teaching Online During Covid-19: Experiences of Student Teachers in an Early Childhood Education Practicum. *International Journal of Early Childhood* 2020, 52, 145–158. <https://doi.org/10.1007/s13158-020-00272-6>

- Kruszewska, A., Nazaruk, S., & Szewczyk, K. (2020). Polish teachers of early education in the face of distance learning during the COVID-19 pandemic—the difficulties experienced and suggestions for the future. *Education 3-13*, 1-12. <https://doi.org/10.1080/03004279.2020.1849346>.
- Lau, E. Y. H., & Lee, K. (2020). Parents' views on young children's distance learning and screen time during COVID-19 class suspension in Hong Kong. *Early Education and Development*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/10409289.2020.1843925>
- Macartney, K., Quinn, H. K., Pillsbury, A. J., Koirala, A., Deng, L., Winkler, N., Katelaris, A. L., O'Sullivan, M., Dalton, C., & Wood, N. (2020). Transmission of SARS-CoV-2 in Australian educational settings: a prospective cohort study. *The Lancet Child & Adolescent Health* 4 (11), 807–816. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(20\)30251-0](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(20)30251-0)
- Mantovani, S., Bove, C., Ferri, P., Manzoni, P., Cesa Bianchi, A. & Picca, M. (2021). Children 'under lockdown': voices, experiences, and resources during and after the COVID-19 emergency. Insights from a survey with children and families in the Lombardy region of Italy. *European Early Childhood Education Research Journal*. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1872673>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) (2020). Hallitus päätti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen rajoitteiden purkamisesta. Saatavilla <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-paatti-varhaiskasvatuksen-ja-perusopetuksen-rajoitteiden-purkamisesta>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö & Terveystieteiden tutkimuskeskus (OKM & THL), (2020a). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön ohje opetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjille koronavirusepidemian aikana. Saatavilla <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/22150002/THL+OKM+ohje+kouluihin+04052020.pdf>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö & Terveystieteiden tutkimuskeskus (OKM & THL), (2020b). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön ohje opetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjille koronavirusepidemian aikana. Saatavilla <https://minedu.fi/documents/1410845/22330894/OKM+THL+suositus+-+opetus+ja+varhaiskasvatus+4.8.2020.pdf/3a12db76-92f3-2da4-5717->

92e552ebe798/OKM+THL+suositus+-+opetus+ja+varhaiskasva-
tus+4.8.2020.pdf?t=1596550832873 -
92e552ebe798/OKM+THL+suositus+-+opetus+ja+varhaiskasva-
tus+4.8.2020.pdf

Park, E., Logan, H., Zhang, L., & Kamigaichi, N. (2021). Responses to Corona-
virus Pandemic in Early Childhood Services Across Five Countries in
the Asia-Pacific Region: OMEP Policy Forum. *International Journal of
Early Childhood* (preview). <https://doi.org/10.1007/s13158-020-00278-0>

Perusopetuslaki. (628/1998). Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L1P1>

Samuelsson, I. P., Wager, J. T. & Ødegaard, E. E., (2020). The Coronavirus
Pandemic and Lessons Learned in Preschools in Norway, Sweden and
the United States: OMEP Policy Forum. *International Journal of Early
Childhood* 52, 129–144. <https://doi.org/10.1007/s13158-020-00267-3>

Shope, T. R., Walker, B. H., Aird, L. D., Southward, L., McCown, J. S., & Mar-
tin, J. M. (2020). Pandemic influenza preparedness among child care
center directors in 2008 and 2016. *Pediatrics*, 130 (6), 1–8.
<https://doi.org/10.1542/peds.2016-3690>

Solekhah, H. (2020). Distance Learning of Indonesian Early Childhood Edu-
cation (PAUD) during the Covid-19 Pandemic. *International Journal of
Emerging Issues in Early Childhood Education*, 2(2), 105-115.
<https://doi.org/10.31098/ijeiece.v2i2.409>

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (STM) (2020). Hallitus on todennut yhteistoi-
minnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa
koronavirustilanteen vuoksi. Tiedote 140/2020. Saatavilla
[https://stm.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeus-
oloissa-koronavirustilanteen-vuoksi](https://stm.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeus-
oloissa-koronavirustilanteen-vuoksi)

Tilastokeskus (n.d.). Tilastollinen kuntaryhmitys. Saatavilla
https://www.stat.fi/meta/kas/til_kuntaryhmit.html

UNESCO (2020). UNESCO COVID-19 education response: how many students are at risk of not returning to school? Advocacy paper. Saatavilla <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373992>

Valmiuslaki (1552/2011). Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552>

Valtioneuvosto (2020a). Hallituksen linjaamat toimenpiteet. Saatavilla <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/21411573/Hallituksen+linjaamat+toimet+1603.pdf/887504b5-4969-aa37-541e-645e3390f6fc/Hallituksen+linjaamat+toimet+1603.pdf/Hallituksen+linjaamat+toimet+1603.pdf>

Valtioneuvosto (2020b). Usein kysytyt kysymykset. Miten esiopetusta järjestetään poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikana? Saatavilla <https://valtioneuvosto.fi/tietoa-koronaviruksesta/usein-kysytyt-kysymykset#varhaiskasvatus> Luettu 5.1.2021

Valtioneuvoston asetus (191/2020). Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2020/20200191>

Varhaiskasvatuslaki (540/2018). Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp446435536>

Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., & Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395(10228), 945-947. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30547-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30547-X)

LIITETAULUKOT

Liitetaulukko 1. Kasvatushenkilöstön ja lasten määrä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa

	<i>Ka</i>	<i>Kh</i>
<i>Kasvatushenkilöstön määrä</i>		
Kaikki päiväkodit (n = 662)	17,0	12,6
Kunnalliset päiväkodit (n = 553)	18,8	14,1
Yksityiset päiväkodit (n = 109)	8,1	4,8
Perhepäivähoito (n = 115)	8,4	7,2
<i>Lasten määrä</i>		
Kaikki päiväkodit (n = 658)		
Alle 3-vuotiaat	16,1	11,7
3-6-vuotiaat	61,1	37,4
Kunnalliset päiväkodit (n = 550)		
Alle 3-vuotiaat	17,2	12,0
3-6-vuotiaat	66,4	37,6
Yksityiset päiväkodit (n = 108)		
Alle 3-vuotiaat	10,4	8,2
3-6 -vuotiaat	33,9	21,4

Liitetaulukko 2. Vastaajien edustamat kunnat maakunnittain

Maakunta	Kuntia maakunnassa	Kyselyyn vastattiin n	
		kunnasta /maakunta	%
	N	n	%
Uusimaa	26	21	80,8
Varsinais-Suomi	27	19	70,4
Satakunta	17	11	64,7
Kanta-Häme	11	7	63,6
Pirkanmaa	22	13	59,1
Päijät-Häme	9	6	66,7
Kymenlaakso	7	5	71,4
Etelä-Karjala	9	3	33,3
Etelä-Savo	14	9	64,3
Pohjois-Savo	18	13	72,2
Pohjois-Karjala	12	8	66,7
Keski-Suomi	23	18	78,3
Etelä-Pohjanmaa	17	11	64,7
Pohjanmaa	15	11	73,3
Keski-Pohjanmaa	8	5	62,5
Pohjois-Pohjanmaa	30	20	66,7
Kainuu	8	5	62,5
Lappi	21	13	61,9
Yhteensä	294	198	

Huom. 12 vastaajaa ei ilmoittanut työskentelykuntaansa

Liitetaulukko 3. Vastaajien määrä maakunnittain

Maakunta	Vastaajia
	%
Uusimaa	20,6
Varsinais-Suomi	12,0
Satakunta	4,8
Kanta-Häme	3,0
Pirkanmaa	8,1
Päijät-Häme	1,0
Kymenlaakso	2,1
Etelä-Karjala	1,5
Etelä-Savo	2,2
Pohjois-Savo	5,9
Pohjois-Karjala	3,6
Keski-Suomi	7,6
Etelä-Pohjanmaa	4,4
Pohjanmaa	5,6
Keski-Pohjanmaa	2,6
Pohjois-Pohjanmaa	9,1
Kainuu	1,9
Lappi	4,0

Liitetaulukko 4. Päiväkotien ja perhepäivähoitajien lähiesihenkilöiden työpaikkojen sijoittuminen maakunnittain päiväkoteja ja perhepäivähoitoa sekä yksityistä ja kunnallista päiväkodissa järjestettyä varhaiskasvatusta tarkastellen

	Kaikki päiväkodit (n = 662)		Kunnallinen päiväkotit (n = 553)		Yksityinen päiväkotit (n = 109)		Perhepäivähoito (n = 119)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Uusimaa	147	22,2	118	21,3	29	26,6	9	7,6
Varsinais-Suomi	79	11,9	67	12,1	12	11,0	12	10,1
Satakunta	31	4,7	27	4,9	4	3,7	8	6,7
Kanta-Häme	20	3,0	19	3,4	1	0,9	5	4,2
Pirkanmaa	54	8,2	48	8,7	6	5,5	9	7,6
Päijät-Häme	7	1,1	7	1,3	-	-	4	3,4
Kymenlaakso	15	2,3	13	2,4	2	1,8	-	-
Etelä-Karjala	8	1,2	7	1,3	1	0,9	3	2,5
Etelä-Savo	14	2,1	12	2,2	2	1,8	5	4,2
Pohjois-Savo	39	5,9	28	5,1	11	10,1	8	6,7
Pohjois-Karjala	23	3,5	21	3,8	2	1,8	5	4,2
Keski-Suomi	50	7,6	37	6,7	13	11,9	10	8,4
Etelä-Pohjanmaa	28	4,2	26	4,7	2	1,8	5	4,2
Pohjanmaa	36	5,4	31	5,6	5	4,6	7	5,9
Keski-Pohjanmaa	17	2,6	14	2,5	3	2,8	4	3,4
Pohjois-Pohjanmaa	56	8,5	45	8,1	11	10,1	17	14,3
Kainuu	13	2,0	9	1,6	4	3,7	2	1,7
Lappi	25	3,8	24	4,3	1	0,9	6	5,0

Taulukossa esitetään tulokset erikseen päiväkotien ja perhepäivähoidon lähiesihenkilöiden osalta. Ne lähiesihenkilöt, jotka vastasivat sekä päiväkoteja että perhepäivähoitajia koskeviin kysymyksiin, on laskettu sekä päiväkoteja että perhepäivähoitoa kuvaaviin lukuihin.

Liitetaulukko 5. Vastaajien jakautuminen kuntaryhmittäin; vastualueittain jaettu aineisto

	Kaupunkimaiset kunnat %	Taajaan asutut kunnat %	Maaseutumaiset kunnat %	Ei kuntatietoa %
Päiväkotien lähiesihenkilöt (n = 662)	58,5	19,8	20,2	1,5
Kunnallisten päiväkotien lähiesihenkilöt (n = 553)	56,1	19,9	22,8	1,3
Yksityisten päiväkotien lähiesihenkilöt (n = 109)	70,6	19,3	7,3	2,8
Perhepäivähoidon lähiesihenkilöt (n = 116)	26,9	26,9	43,7	2,5

Huom. 7 kunnallisen päiväkodin, 3 yksityisen päiväkodin ja 3 perhepäivähoidon lähiesihenkilöä ei ilmoittanut kuntatietoa

Ne lähiesihenkilöt, jotka vastasivat sekä päiväkoteja että perhepäivähoitoa koskevaan kyselyyn, on otettu luvuissa huomioon erikseen.

Liitetaulukko 6. Päiväkotien ja perhepäivähoidon lasten taustatietoja: kuinka monella päiväkodin lapsella on erityisen, tehostetun tai muun määritellyn yksilöllisen tuen tarve tai äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame

	Ka	Kh
<i>Kaikki päiväkodit (n = 622)</i>		
Erityisen tuen tarve	2,4	3,5
Tehostetun tuen tarve	3,9	4,8
Muu määritelty yksilöllinen tuki	1,4	3,5
Äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame	6,8	15,6
<i>Kunnalliset päiväkodit (n = 518)</i>		
Erityisen tuen tarve	2,7	3,7
Tehostetun tuen tarve	4,5	4,9
Muu määritelty yksilöllinen tuki	1,6	3,80
Äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame	7,6	16,7
<i>Yksityiset päiväkodit (n = 104)</i>		
Erityisen tuen tarve	0,6	1,4
Tehostetun tuen tarve	0,9	1,7
Muu määritelty yksilöllinen tuki	0,4	0,9
Äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame	3,0	7,5
<i>Perhepäivähoito (n = 105)</i>		
Erityisen tuen tarve	0,3	0,8
Tehostetun tuen tarve	0,3	0,7
Muu määritelty yksilöllinen tuki	0,5	1,4
Äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame	1,0	1,7

Liitetaulukko 7. Päiväkodeissa poikkeusolojen aikana tehdyt muutokset kuntaluokkien mukaan tarkasteltuna

	Kaupunkimaiset kunnat (n = 273-386)		Taajaan asutut kunnat (n = 84-130)		Maaseutumaiset kunnat (n = 49-133)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Koko päiväkotia koskevat muutokset							
Päiväkoti suljettiin	6,3	93,7	11,6	88,4	7,5	92,5	,148
Päiväkodin lapset ja henkilökunta siirtyivät toisen päiväkodin tiloihin	9,4	90,6	15,5	84,5	7,7	92,3	,078
Ryhmiä suljettiin	22,2	77,8	21,3	78,7	13,2	86,8	,083
Ryhmiä yhdistettiin	34,2	65,8	41,9	58,1	28,2	71,8	,070
Päiväkodin yhteisiä tapah- tumuksia peruttiin (Esim. Ke- vätjuhla)	97,9	2,1	99,2	0,8	98,5	1,5	*
Vanhempainiltoja peruttiin	89,6	10,4	90,2	9,8	88,4	11,6	,892
Päiväkodin sisätiloihin pää- sivät vain henkilökunta ja lapset	59,4	40,6	54,8	45,2	53,4	46,6	,399
Ryhmän toimintaa koskevat muutokset							
Lapsiryhmien kokoa pienennettiin	32,4	67,6	29,3	70,7	31,5	68,5	,807
Pienryhmätoimintaa lisättiin	75,3	24,7	74,6	25,4	71,2	28,8	,646
Ryhmien välistä yhteistoimintaa rajoitettiin	82,6	17,4	80,6	19,4	80,2	19,8	,782
Ulkona järjestettävää toimintaa lisättiin	88,3	11,7	85,2	14,8	84,7	15,3	,473
Arjen rutiineja (esim. ruokailu, siirtymiset, ulkoilu) järjestettiin uudelleen	80,3	19,7	85,8	14,2	79,5	20,5	,331
Henkilökunnan koulutusta koskevat muutokset							
Henkilökunnalle suunnitellut koulutukset peruttiin tai siirrettiin	89,0	11,0	95,1	4,9	89,9	10,1	,136
Henkilökunnalle järjestettiin koulutusta koronapandemiaan liittyen	28,9	71,1	20,3	79,7	17,7	82,3	,016
Henkilökunnalle järjestettiin koulutusta digitaitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi	42,4	57,6	22,8	77,2	16,8	83,2	<,001
Henkilöstöä koskevat muutokset							
Henkilökunta työskenteli vain oman päiväkodin tiloissa	85,3	14,7	80,3	19,7	83,3	16,7	,415
Henkilökuntaa siirrettiin ryhmästä toiseen	41,6	58,4	51,6	48,4	35,6	64,4	,032

Henkilökuntaa siirrettiin toiseen päiväkotiin	16,5	83,5	16,7	83,3	15,3	84,7	,940
Henkilökuntaa siirrettiin pois varhaiskasvatuksesta toisenlaisiin tehtäviin (esimerkiksi kotipalvelut)	58,0	42,0	52,0	48,0	46,6	53,4	,067

Yhteisistä periaatteista sopiminen

Varhaiskasvatuksen tarjoamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet	52,3	47,7	41,6	58,4	35,4	64,6	,002
Esiopetuksen toteuttamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet	78,8	21,2	69,0	31,0	61,2	38,8	,014
Päiväkodille laadittiin yhteiset periaatteet yhteydenpidosta vanhempien kanssa	77,7	22,3	67,7	32,3	61,7	38,8	,001
Päiväkodille laadittiin yhteiset periaatteet tukea tarvitsevien, kotihoitoon siirtyneiden lasten tuen toteuttamisesta	48,6	51,4	45,5	54,5	37,2	62,8	,111

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

* väittämän osalta taustaoletukset eivät toteutuneet eikä ristiintaulukointia voitu toteuttaa

Liitetaulukko 8. Päiväkodeissa poikkeusolojen aikana tehdyt muutokset palveluntarjoajan mukaan tarkasteltuna

	Kunnalliset päiväkodit (n = 354-550)		Yksityiset päiväkodit (n = 56-109)		p-arvo
	Kyllä %	Ei %	Kyllä %	Ei %	
Koko päiväkotia koskevat muutokset					
Päiväkoti suljettiin	8,1	91,9	4,6	95,4	,211
Päiväkodin lapset ja henkilökunta siirtyivät toisen päiväkodin tiloihin	11,5	88,5	2,9	97,1	,008
Ryhmiä suljettiin	21,6	78,4	11,8	88,2	,023
Ryhmiä yhdistettiin	34,3	65,7	34,4	65,7	,997
Päiväkodin yhteisiä tapahtumia peruttiin (Esim. Kevätjuhla)	98,9	1,1	94,4	5,6	*
Vanhempainiltoja peruttiin	90,9	9,1	80,2	19,8	,001
Päiväkodin sisätiloihin pääsivät vain henkilökunta ja lapset	58,3	41,7	51,4	48,6	,184
Ryhmän toimintaa koskevat muutokset					
Lapsiryhmien kokoa pienennettiin	30,5	69,5	37,6	62,4	,155
Pienryhmätoimintaa lisättiin	75,7	24,3	66,3	33,7	,047
Ryhmien välistä yhteistoimintaa rajoitettiin	86,0	14,0	56,3	43,8	<,001
Ulkona järjestettävää toimintaa lisättiin	87,9	12,1	82,2	17,8	,113
Arjen rutiineja (esim. ruokailu, siirtymiset, ulkoilu) järjestettiin uudelleen	83,6	16,4	68,3	31,7	<,001
Henkilökunnan koulutusta koskevat muutokset					
Henkilökunnalle suunnitellut koulutukset peruttiin tai siirrettiin	90,1	9,9	88,5	11,5	,606
Henkilökunnalle järjestettiin koulutusta koronapandemiaan liittyen	22,7	77,3	34,3	65,7	,011
Henkilökunnalle järjestettiin koulutusta digitaitojen ja tietojärjestelmien käytön kehittämiseksi	34,9	65,1	22,6	77,4	,014
Henkilöstöä koskevat muutokset					
Henkilökunta työskenteli vain oman päiväkodin tiloissa	82,1	17,9	92,2	7,8	,010
Henkilökuntaa siirrettiin ryhmästä toiseen	44,9	55,1	24,2	75,8	<,001
Henkilökuntaa siirrettiin toiseen päiväkotiin	19,0	81,0	1,0	99,0	<,001
Henkilökuntaa siirrettiin pois varhaiskasvatuksesta toisenlaisiin tehtäviin (esimerkiksi kotipalvelut)	63,3	36,7	7,0	93,0	<,001

Yhteisistä periaatteista sopiminen

Varhaiskasvatuksen tarjoamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet	43,1	56,9	62,3	37,7	<,001
Esiopetuksen toteuttamisesta kotiin jääneille lapsille laadittiin yhteiset periaatteet	71,2	28,8	94,6	5,4	<,001
Päiväkodille laadittiin yhteiset periaatteet yhteydenpidosta vanhempien kanssa	71,5	28,5	75,2	24,8	,422
Päiväkodille laadittiin yhteiset periaatteet tukea tarvitsevien, kotihoitoon siirtyneiden lasten tuen toteuttamisesta	46,3	53,7	37,3	62,7	,191

Harmaalla korostettujen solujen odotettu frekvenssi poikkeaa havaitusta frekvenssistä tilastollisesti merkitsevästi. Sovitettu standardoitu jäännös on tällöin yli 2 tai alle -2

* väittämän osalta taustaoletukset eivät toteutuneet eikä ristiintaulukointia voitu toteuttaa

Kirjoittajat

Lotta Saranko, KM, Projektitutkija, Kasvatustieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto, ORCID ID: 0000-0002-7237-0081

Maarit Alasuutari, Dos., PsT, professori, Kasvatustieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto, ORCID ID: 0000-0002-4881-632X

Mimmu Sulkanen KM, Projektitutkija, Kasvatustieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto, ORCID ID: 0000-0002-6203-4850